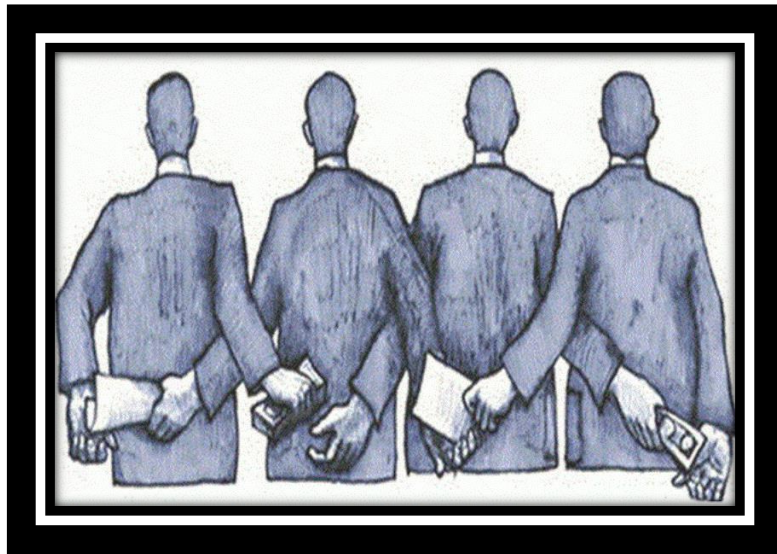

بررسی اجمالی شاخص‌های سنجش فساد و پیشنهادهایی برای تدوین شاخص فساد اداری

مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری

گروه پژوهشی توسعه، تأمین مالی و اقتصاد بین‌الملل

مجموعه گزارش شماره ۲۵۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شناسه گزارش

عنوان		بررسی اجمالی شاخص های سنجش فساد و پیشنهادهایی برای تدوین شاخص فساد اداری
کد شناسه	۱۴۰۰-۸-۱۰۳۰۷	
گروه پژوهشی	توسعه، تأمین مالی و اقتصاد بین الملل	
پدیدآورنده	علی رستمیان	
همکاران	غلامرضا گرایبی نژاد، رضوان استادعلی، جمال کاکایی، علی خانی	
ناظر علمی	سعید غلامی نتاج امیری	
ناشر	مرکز پژوهش های توسعه و آینده نگری	
تاریخ انتشار	پاییز ۱۴۰۰	
طراح جلد	پدرام حاجی اسماعیلی	
مطالب این گزارش لزوماً بیانگر نظر رسمی سازمان برنامه و بودجه کشور و مرکز پژوهش های توسعه و آینده نگری نیست.		
حقوق معنوی اثر به پدیدآورندگان و حقوق مادی آن، به مرکز پژوهش های توسعه و آینده نگری سازمان برنامه و بودجه کشور تعلق دارد و استفاده از آن با ذکر مأخذ بلامانع است.		
آدرس: تهران - خیابان استاد نجات الاهی - خیابان سپند شرقی - پلاک ۱۶		
شماره تماس: ۰۲۱-۴۳۳۰۶۰۰۰	پیام رسان: ۰۹۹۲۱۵۷۵۸۴۳	
وبگاه: https://www.dfrc.ir/		

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۲	۱- تعریف فساد؛ نکاتی چند پیرامون تعریف ملحوظ در قانون ارتقای سلامت اداری فساد
۶	۲- سنخ‌شناسی شاخص‌های سنجش فساد
۹	۳- روش‌های مختلف سنجش فساد
۱۳	۴- اهم مطالعات انجام‌شده در خصوص شاخص فساد در ایران
۱۸	۵- اقدامات پیشنهادی برای شاخص‌سازی فساد اداری / دستگاہی
۱۹	۶- گمانه‌ورزی آغازین در رابطه با ساختار بندی کلی شاخص (ها)
۲۲	منابع
۲۳	پیوست‌ها
۲۳	نگاهی به فساد از منظر تعارض منافع
۲۸	در مسیر شاخص‌سازی سلامت اداری برای سازمان برنامه و بودجه
۳۰	خلاصه گزارش شاخص شفافیت بودجه سازمان بین‌المللی همکاری‌های بودجه‌ای (IBP)

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱: مقایسه شاخص‌های عینی و ذهنی از منظر روایی و پایایی.....	۶
جدول ۲: انواع شاخص‌ها و روش‌های پژوهش آنها.....	۹
جدول ۳: مزایا و معایب پژوهش‌های پیمایشی.....	۹
جدول ۴: منابع مورد استفاده در شاخص ادراک فساد.....	۱۰
جدول ۵: منابع مورد استفاده در شاخص کنترل فساد.....	۱۱
جدول ۶: موردی در رابطه با شاخص پیمایشی سازمان ملل درباره روند جرم و جنایت.....	۱۱
جدول ۷: موردی در رابطه با شاخص شبه‌آزمون‌گرایانه فیثمن و میگل.....	۱۲
جدول ۸: پژوهش‌های مهم انجام شده در مورد ادراک فساد در ایران.....	۱۵
جدول ۹: پژوهش‌های مهم انجام گرفته در مورد ادراک فساد در ایران به تفکیک بخش‌ها.....	۱۵
جدول ۱۰: بررسی روند فساد در ایران طی دهه ۱۳۸۷-۱۳۹۷.....	۱۶
جدول ۱۱: رتبه اجزای سازمانی در بروز فساد اداری در شهرداری تهران.....	۱۷
جدول ۱۲: رتبه اجزای عوامل فردی در بروز فساد اداری در شهرداری تهران.....	۱۷

فهرست شکل‌ها

صفحه	عنوان
۴	شکل ۱: چهار صورت کلی فساد.....
۵	شکل ۲: انواع فساد از نظر مقیاس.....
۱۳	شکل ۳: رتبه ایران در شاخص ادراک فساد.....
۱۳	شکل ۴: میانگین نمره شاخص ادراک فساد کشورهای منطقه منا در سال ۲۰۲۰.....
۱۸	شکل ۵: اقدامات پیشنهادی برای شاخص‌سازی فساد اداری/ دستگاهی.....
۱۹	شکل ۶: گام‌های پیشنهادی برای شاخص‌سازی فساد اداری سازمان برنامه و بودجه.....
۲۰	شکل ۷: شاخص‌های نه‌گانه نظام سلامت اداری.....
۲۱	شکل ۸: گزاره‌های مربوط به محور و سنجه در ارتباط با شاخص پاسخگویی از شاخص‌های نه‌گانه.....
۳۰	شکل ۸: وضعیت ۸ سند کلیدی بودجه در چرخه بودجه‌ریزی کشور.....
۳۱	شکل ۹: نمایی از پرسشنامه بودجه باز هند.....

مرقومه رهبر معظم انقلاب برای «همایش ملی ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد:

«توقع من اجرای تصمیمات قاطع، علمی و بدون ملاحظه در مبارزه با فساد است»

۱۳۹۳ آبانماه

مقدمه

وَ قَدْ عَلِمْتُمْ أَنَّهُ لَا يَنْبَغِي أَنْ يَكُونَ الْوَالِي عَلَى الْفُرُوجِ وَ الدَّمَاءِ وَ الْمَغَانِمِ وَ الْأَحْكَامِ وَ إِمَامَةَ الْمُسْلِمِينَ الْبَخِيلِ، فَتَكُونَ فِي أَمْوَالِهِمْ نَهْمَتَهُ، وَ لَا الْجَاهِلُ فَيُضِلَّهُمْ بِجَهْلِهِ، وَ لَا الْجَافِي فَيَقْطَعَهُمْ بِجَفَائِهِ، وَ لَا الْحَائِفُ لِلدَّوْلِ فَيَتَّخِذَ قَوْمًا دُونَ قَوْمٍ، وَ لَا الْمُرْتَشِي فِي الْحُكْمِ، فَيَذْهَبَ بِالْحَقُوقِ وَ يَقِفَ بِهَا دُونَ الْمَقَاطِعِ، وَ لَا الْمُعْطَلُ لِلسَّنَةِ فَيُهْلِكَ الْأُمَّةَ.

«می‌دانید که والی و زمامدار بر نوامیس و نفوس و خون‌های مسلمانان و اموال و احکام و پیشوایی و زمامداری امت اسلامی نباید کسانی باشند که نسبت به اموال آنان حریص باشند و نه جاهل در احکام و امور و نه جفاکار و نه حیف و میل‌کننده و نه اهل رشوه و نه تعطیل‌کننده سنت». حضرت علی (ع)، نهج‌البلاغه، خطبه ۱۳۱.

این گزارش در راستای وظیفه محوله از سوی شورای هماهنگی دستگاه‌های نظارتی کشور به مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری (به نیابت از سازمان برنامه و بودجه کشور) برای پیشنهاد شاخص‌ها و نشانگرهای سنجش فساد تهیه و تنظیم شده است. این متن نوشتاری است آغازین و قصد آن روشن‌سازی ابعاد گوناگون ناظر بر ضرورت و تدوین شاخص‌های سنجش فساد است تا در گام‌های تفصیلی بعد، پس از ایجاد کارگروه در سازمان برنامه و بودجه، فرایند پژوهشی شاخص‌سازی آغاز شود. به همین اعتبار، نگارنده کوشیده است ضمن رعایت اختصار، اهم مضامین و نکات نظری و پژوهشی مرتبط را در قالبی فشرده اما گویا عرضه دارد.

در بخش اول به تعریف فساد و بحث پیرامون نکاتی در رابطه با تعریف ملحوظ در قانون ارتقای سلامت اداری فساد خواهیم پرداخت که ضمن طرح برخی از موارد آسیب‌شناسانه در ارتباط با تعریف طرح‌شده، زمینه را برای پیراستن سازه فساد از سایر سازه‌های مرتبط اما بالقوه متمایز در پدیده سلامت اداری فراهم آورد. در بخش دوم به اجمال به سنخ‌شناسی شاخص‌های مطرح در مورد سنجش فساد دست خواهیم زد. در بخش سوم، روش‌های گوناگون سنجش فساد را از نظر خواهیم گذارند تا در بخش بعد از آن مطالعات برجسته صورت گرفته در خصوص شاخص فساد در کشور را ذیل مضامین روش‌شناختی آن مد نظر قرار دهیم. بخش پایانی نیز به بحث در مورد گام‌های آغازینی اختصاص دارد که برای شاخص‌سازی فساد اداری پیشنهاد شده‌اند.

۱- تعریف فساد؛ نکاتی چند پیرامون تعریف ملحوظ در قانون ارتقای سلامت اداری فساد

فساد پدیده‌ای است پیچیده و ذوابعاد که شکل‌های مختلفی به خود می‌پذیرد، بازیگران متنوعی دارد و تأثیر مخربی بر ساختارهای سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، نهادی و سازمانی بر جای می‌گذارد. فساد دیوانی و اداری به طور خاص ناظر است بر سلسله کردارهایی که در سطح مناسبات رسمی رخ می‌دهد و از طریق آن مناصب رسمی و عمومی دستاویزی برای بهره‌برداری‌های شخصی می‌شوند. این قسم از فساد، از یک سو با کاستن از اعتماد عمومی نسبت به روایی و سلامت سازوکارهای اداری، سرمایه اجتماعی را تخریب می‌کند (و به این ترتیب به کم اثر شدن سیاست‌های ساختاری و اقتصادی دامن می‌زند) و از سوی دیگر به ترویج عادات رفتاری خاصی می‌انجامد که از رهگذر آن‌ها نظام پاداش بر اساس ترتیباتی غیراخلاقی، غیرقانونی و نامنصفانه‌ای شکل می‌گیرد که در نتیجه سبب شکل‌گیری کلیتی از مناسبات اجتماعی مسموم و مخرب می‌شود.

ماهیت نهفته و دسیسه‌آمیز فساد اغلب مانع واکاوی دقیق سرشت و گستره آن می‌شود. به بیان دیگر، از آنجاکه فساد عمدتاً در فضایی از تعاملات چندسویه که مبتنی بر تبادلی‌های بین‌افردی است صورت می‌پذیرد، امکان آشکار ساختن آن با دشواری‌های گوناگونی همراه است، چه رسد به پایش، کنترل و سنجش آن. به هر تقدیر، برای مقابله مؤثر با این پدیده، راهی جز تلاش برای فهم عمیق‌تر جلوه‌های متفاوت آن و جدوجهد علمی و صادقانه سنجش و پایش آن وجود ندارد.

در گام نخست، به قصد روشن‌سازی افق پژوهش به تعریف پدیده فساد می‌پردازیم تا مختصات آن را در قالب تعریفی نظری و عملیاتی روشن سازیم. در نامه‌ای که از سوی ریاست جمهوری در ضرورت فعالیت روشن و مؤثر در راستای پیشرفت سلامت اداری و فساد تدوین شده، تعریف فساد بسیار گسترده‌تر از تعریفی است که در عرصه بین‌المللی و شاخص‌سازی‌های مألوف از آن شده است:

– هرگونه فعل یا ترک فعلی است که توسط هر شخص حقیقی و حقوقی به صورت فردی، جمعی یا سازمانی که عمداً و با هدف کسب هرگونه منفعت یا امتیاز مستقیم یا غیرمستقیم برای خود یا دیگری با نقض قوانین یا مقررات کشوری انجام پذیرد یا ضرر و زیان را به اموال، منافع، منابع، یا سلامت و امنیت عمومی و یا جمعی از مردم وارد نماید مانند رشاء، ارتشاء، اختلاس، تبانی، سوءاستفاده از مقام یا موقعیت اداری-سیاسی، امکانات یا اطلاعات، دریافت و پرداخت‌های غیرقانونی از منابع عمومی و انحراف از این منابع به سمت تخصیص‌های غیرقانونی، جعل، تخریب یا اختفاء اسناد و سوابق اداری.

به‌روشنی پیداست که تعریف مزبور چنان گسترده است که نه تنها تقریب به سویه‌های عملیاتی و سنجش‌گرانه را دشوار می‌سازد بلکه در قلمروی نظری و مفهومی نیز، به دلیل هم‌پوشانی‌های متعددی که با سایر پدیده‌های

ناظر بر سلامت اداری دارد، فاقد مانعیت تعریفی است.^۱ برای نمونه، هر نوع فعل یا ترک فعلی که «ضرر و زیان را به اموال، منافع، منابع، یا سلامت و امنیت عمومی و یا جمعی از مردم وارد نماید» ضرورتاً ماهیتی فسادآمیز ندارد؛ چه بسا این فعل / ترک فعل سهواً و یا به طور غیرمستقیم چنان حاصلی را به بار آورده باشد که آنگاه این کاستی را باید در چارچوب مفاهیم دیگر تعریف کرد و واکاویید. به بیان ساده‌تر، اعمال فسادآمیز بنا به ماهیت و چیستی فساد باید حاصل اقداماتی از سر نیت باشند و البته معطوف به کسب منافع شخصی؛ وگرنه عامل یا تارک فعلی که غیرمستقیم به منافع عمومی ضربه می‌زند (برای مثال: هدرروی زمان ارباب‌رجوع به دلیل نداشتن وجدان کاری)، به‌رغم قباحت عملی که صورت داده است، ضرورتاً فاسد نیست. سخن کوتاه این که به نظر نگارنده، تعریف پیش‌گفته بیشتر ناظر است بر ناسلامتی اداری تا فساد و می‌توان با زدودن زوائد آن به تعریفی مانع‌تر و عملیاتی‌تر دست یافت.

به دلیل ماهیت پیچیده و اساساً ذهنی پدیده فساد، طبیعتاً اجماع بین‌المللی در زمینه تعریف متعین آن وجود ندارد؛ اما در نوشتارهای علمی اختصاص یافته به این پدیده اغلب آن را در قالب سوءاستفاده از قدرت / اقتدار عمومی در راه کسب منافع شخصی تعریف کرده‌اند (Lambsdorff, 2007). این تعریف، اگرچه محدودتر و کم‌گستره‌تر از آنی است که دلالت‌های متعدد و عمیق فرهنگی و بافتاری فساد را دربرگیرد، اما تأکید آن بر اقدام قصدمند در سوءاستفاده از اقتدار عمومی در جهت منفعت شخصی، بازنماینده مناسبی برای تعیین مرزهای مفهومی فساد است. به همین اعتبار، وجه ناظر بر مانعیت برای تعریف پیش‌گفته در نامه را می‌توان به قرار زیر بهبود بخشید:

– هرگونه فعل یا ترک فعلی است که توسط هر شخص حقیقی و حقوقی به صورت فردی، جمعی یا سازمانی که عمدتاً و با هدف کسب هرگونه منفعت یا امتیاز مستقیم یا غیرمستقیم برای خود یا دیگری با نقض قوانین یا مقررات کشوری نظیر ارتشاء، اختلاس، تدلیس و اخاذی انجام پذیرد.

در تعریف مألوف در سطح بین‌الملل، از چهار صورت کل فساد یاد می‌شود که عبارتند از: ارتشاء،^۲ اختلاس،^۳ تدلیس^۴ و اخاذی^۵ که ما ضمن توجه به تعریف پیشین، آن‌ها را به منزله مصادیق فساد در تعریف بالا گنجانده‌ایم. منظور از رشوه، پرداختی است که در روابط مفسده‌آمیز داده یا ستانده می‌شود و عمدتاً جهت تسریع امور (در مراتب اداری) و یا محقق ساختن فعلی خاص از طرق غیرقانونی توسط کارمندان و دیوانسالاران دولتی صورت می‌پذیرد. اختلاس به معنای دستبرد به منابع عمومی توسط افرادی است که مسئول مدیریت این منابع هستند. تدلیس یا کلاهبرداری نیز جرمی اقتصادی است متضمن فریب‌زنی و تقلب که در آن مقامات رسمی با

۱. به بیان دیگر، این شاخص بیشتر ناظر است بر مواردی که بر اثربخشی حکمرانی تأکید دارند و فساد در چارچوب این نگاه تعبیر می‌کند.

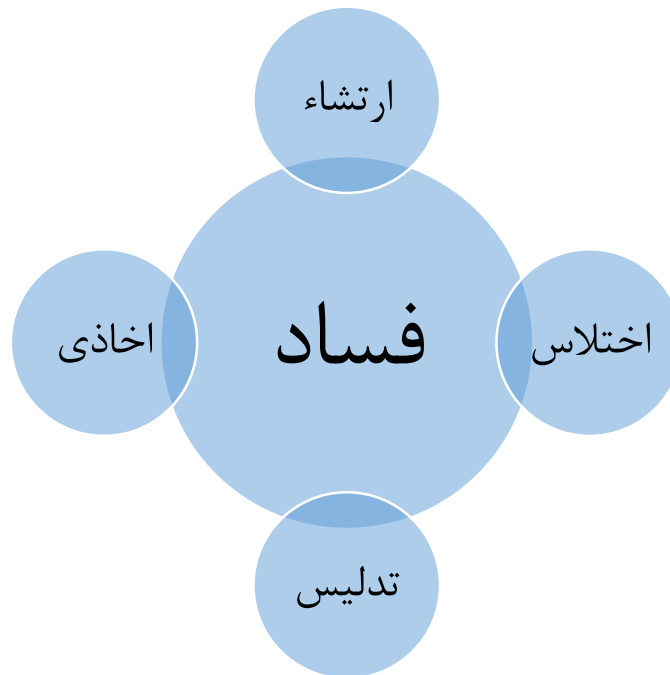
2. Bribery

3. Embezzlement

4. Fraud

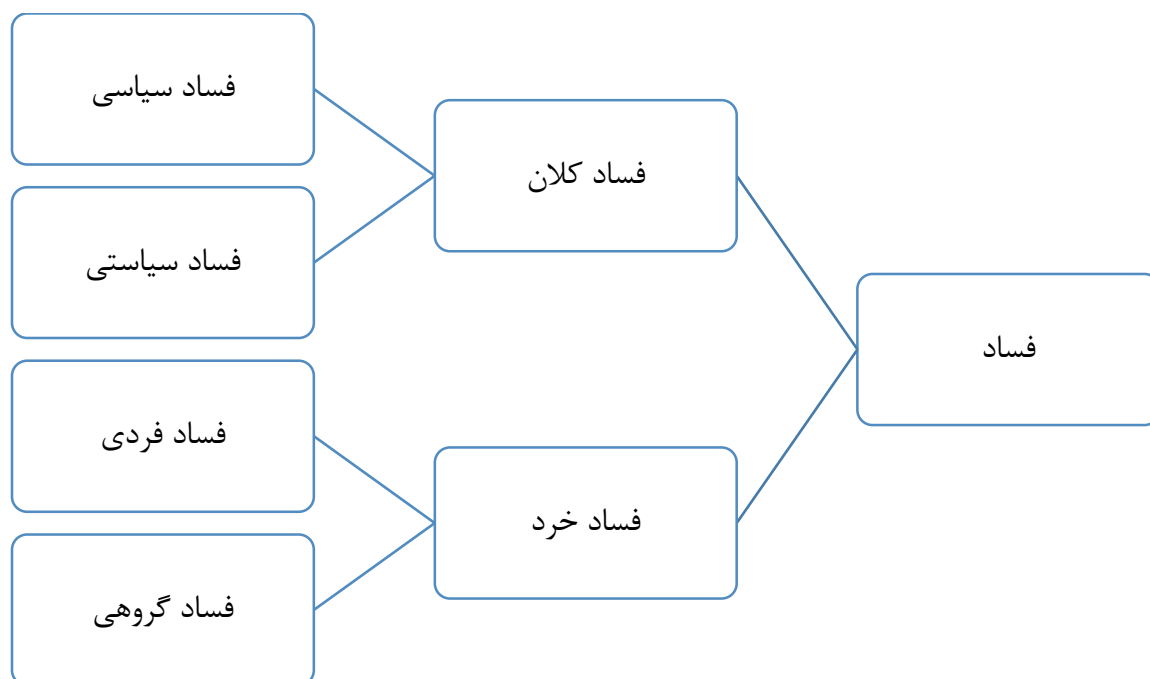
5. Extortion

سوءاستفاده از اطلاعات و جایگاهی که به واسطه منصب دولتی خود دارند، در پی کسب نفع شخصی برمی‌آیند. اخاذی یا زورگیری نیز ناظر است بر دریافت خودسرانه پول یا هر منبع ارزشمند دیگر به واسطه تهدید و کردارهای قهرآمیزی که به پشتوانه جایگاه عمومی فرد اخاذ امکان‌پذیر شده است.

شکل ۱: چهار صورت کلی فساد

فساد را معمولاً از منظر مقیاس و گستره به دو سنخ فساد خرد و فساد کلان تقسیم می‌کنند. منظور از فساد خرد، کردارهایی است که در جریان مناسبات هرروزه و در میان مقامات رسمی در سطوح پایین و میانه انجام می‌گیرد، فسادهایی که عموماً در مراکز مربوط به خدمات عمومی (بیمارستان‌ها، مدرسه‌ها، مراکز نیروی انتظامی و ستیر عاملان بوروکراتیک خرد) صورت می‌پذیرد و تراکنش‌های مالی در آن‌ها به نسبت خرد است و افراد محدودی را متأثر می‌سازد. مراد از فساد کلان، کردارهای فسادآمیزی است که در حوزه سیاست و مراکز تصمیم‌گیری سیاستی و راهبردی انجام می‌پذیرد؛ که طبیعتاً در آن‌ها تراکنش‌های مالی و منابع رد و بدل شده عظیم است و پیامدهای آن، مستقیم یا غیرمستقیم، به ماهیتی که دارند جمع‌کثیری از مردم را متأثر می‌سازند. در مطالب مربوط به مطالعات فساد از فساد کلان زیر به عنوان فساد سیاسی نیز یاد می‌شود.

شکل ۲: انواع فساد از نظر مقیاس

پیداست که هر سطح از این دو سنخ فساد، بازیگران و ذی‌نفعان خاص خود را داراست و سوژه‌هایی که از آن متأثر شده و زیان می‌بینند نیز گروه‌های بعضاً متفاوتی را شامل می‌شوند. برای مثال، فسادی که در یک مدرسه نمونه دولتی در قالب رشوه‌گیری از متقاضیان بالقوه برای ثبت‌نام صورت می‌پذیرد، فسادی است با گستره و عمق متفاوت از فساد فرضی صورت گرفته در کمیسیون فرهنگی مجلس در تدوین لوایح بودجه‌ای. ذکر این نکته از آنجا مهم است که در نامه مزبور، اگرچه در قالب اقدامات عملیاتی (میان‌مدت و کوتاه‌مدت) دستگاه‌هایی که مخاطب اقدامات کلیدی ارتقای سلامت اداری هستند مشخصاً ذکر شده‌اند (وزارتخانه‌ها و معاونت‌ها)، اما به طور مشخص بر سطح فسادی که باید بر اساس سازوکار تدبیر شده مورد پایش قرار گیرد تأکید نشده است. این مسئله در مورد سازمان برنامه‌بودجه که نهادی تصمیم‌ساز و سیاست‌گذار است اهمیتی مضاعف به خود می‌گیرد، به این معنا که برای تعریف مختصات و شاخص‌سازی سلامت اداری در این سازمان باید سنخ‌های مختلف فساد از نظر مقیاس (خرد و کلان) مورد نظر قرار گیرد و مراحل مربوط به ساختن شاخص‌ها و نشانگر بر اساس شناسایی ذی‌ربطان در هر سنخ صورت‌بندی گردد.

۲- سنخ‌شناسی شاخص‌های سنجش فساد

همان‌طور که اشاره شد اجماع فراگیری در خصوص تعریف جامع و مانع فساد وجود ندارد و این مسئله طبیعتاً بر رتبه‌بندی و سنجش تطبیقی این پدیده در سطوح مختلف تأثیرگذار است. از سوی دیگر به دلیل ماهیت پیچیده پدیده فساد، امکان ارائه سنج‌های عینی و دقیق برای آن ممکن نیست. در یک نگاه کلی دو سنخ اصلی برای شاخص‌های سنجش فساد وجود دارد؛ شاخص‌های عینی که بر اساسی مقادیر واقعی و شمارش‌پذیر (هزینه، تعداد و ...) میزان سوءاستفاده شخصی از موقعیت عمومی را اندازه می‌گیرند (برای مثال: تعداد دعاوی ناظر بر رشوه‌خواری در یک بانک)؛ و شاخص‌های ذهنی که بر اساس داده‌های حاصله از مطالعات پیمایشی (از نخبگان، متخصصان و مردم)، ادراک، تصور و تجربه زیسته گروه‌های مختلف از فساد را بازگو می‌کنند. به دلیل ماهیت ادراکی خود فساد، روی‌هم‌رفته سنج‌های ذهنی ترکیبی از فساد، برازش و جامعیت بیشتری در قیاس با سنج‌های عینی و محاسباتی آن دارند (Hamilton & Hammer, 2018).

شاخص‌های ذهنی نه تنها مهم‌ترین وجه هستی‌شناختی فساد (ادراک فساد) را بازنمایی می‌کنند بلکه پیامدهای مربوط به آن (برای مثال تأثیر آن بر اعتماد به نظام حکمرانی) را نیز می‌سنجند و از این منظر نسبت به شاخص‌های عینی روایی بیشتری دارند. از سوی دیگر، شاخص‌های ذهنی سنجش فساد بر ارزیابی سطوح کلی فساد تمرکز دارند و از گستره محدودی که توسط شاخص‌های عینی عرضه می‌شود نمایی فراگیرتر از فساد به دست می‌دهند؛ افزون بر این، از داده‌های حاصل از آن‌ها می‌توان در مطالعات رگرسیونی مقطعی نیز بهره برد. با این حال، به کار بستن شاخص‌های عینی می‌تواند در حکم مکملی بر نتایج حاصله از شاخص‌های ذهنی توجیه‌برانگیز باشد و خطای حاصل از سویه‌های ادراکی آن‌ها را تا حدی کاهش دهد. در جدول ۱ برخی از مهم‌ترین مزایا و کاستی‌های این دو سنخ شاخص از منظر روایی و پایایی فهرست‌بندی شده‌اند:

جدول ۱: مقایسه شاخص‌های عینی و ذهنی از منظر روایی و پایایی

مزایا و کاستی‌ها از منظر پایایی	مزایا و کاستی‌ها از نظر روایی	
<p>✓ اطلاعات مقطعی پایدار در بازه‌های گوناگون و نمونه‌های مختلف/همسان و نتیجتاً مقید برای سنجش مقایسه‌ای</p> <p>• انسجام و همسازي نشانگرها طی زمان تا حدی به دلیل سرشت ترکیبی این شاخص‌ها و تغییر احتمالی منابع مخدوش می‌شود</p>	<p>✓ گستردگی، پیچیدگی و برهم‌کنش عوامل مختلف مؤثر بر فساد را دربرمی‌گیرند</p> <p>✓ به طور ضمنی شامل مقولاتی می‌شوند که پیامد فساد هستند (اعتماد عمومی)</p> <p>✓ همبستگی خوبی با شاخص‌های عینی دارند</p> <p>• نشانگر آنچه ادراک شده هستند و نه آنچه به‌واقع رخ داده - تورش‌های ذهنی (خطای یادآوری) و قصدی</p>	شاخص‌های ذهنی

بررسی اجزای شاخص‌های سنجش فساد و پیشنهادی برای تدوین شاخص فساد اداری

<p>✓ پایایی مناسب به دلیل امکان کنترل سایر متغیرها</p> <p>• به دلیل وجود تغییرات بافتاری، امکان سنجش تطبیقی داده‌های مقطعی در زمینه‌های مکانی/زمانی مختلف اندک و مسئله‌زاست</p>	<p>✓ سنجش کمی و محاسباتی جلوه‌های فساد</p> <p>• محدودیت از منظر گستره</p> <p>• ابهام در تفسیر</p>	<p>شاخص‌های عینی</p>
---	---	----------------------

با توجه به مطالب گفته شده در بخش پیش در مورد ماهیت شاخص‌ها و میزان بازنمایندگی آن‌ها از پدیده فساد می‌توان گفت که شاخص‌های فساد، چه عینی و چه ذهنی، بازنمای ناقصی از سطوح حقیقی فساد هستند. با این همه طی دهه اخیر، مؤسسات گوناگون عمدتاً بر اساس داده‌های حاصل از پیمایش ادارات انسانی، به سنجش فساد در سطح ملی، منطقه‌ای و جهانی دست زده‌اند. این شاخص‌ها، فارغ از این که تا چه میزان در بازنمایی فساد توفیق داشته‌اند، در ارتقای آگاهی عمومی، افزایش شفافیت اداری، برنامه‌ریزی و ارزیابی، مقایسه‌های بیناکشوری و تحلیل و پژوهش سیاست‌هایی که بین فساد و مجموعه‌های عوامل دیگر پیوند می‌زند، کارگشا و بصیرت‌بخش بوده‌اند.

همراستا با سنخ‌شناسی که در بخش پیش داشتیم، برنامه توسعه سازمان ملل، شاخص‌های سنجش فساد را در قالب زیر معرفی کرده است (UNDP 2008, 8ff):

- شاخص‌های مبتنی بر ادراک و شاخص‌های مبتنی بر تجربه
- شاخص‌های مبتنی بر یک منبع اطلاعاتی و شاخص‌های ترکیبی
- شاخص‌های نماینده یا پراکسی

همان‌گونه که اشاره شد، شاخص‌های مبتنی بر ادراکات بر اساس عقاید، تصورات و ادراک از فساد از سوی شهروندان یا نخبگان یک کشور تولید می‌شود. در مقابل شاخص‌های مبتنی بر تجربه بازنمایی تجربه واقعی عاملان از فساد هستند (برای مثال، تجربه یک شهروند از تقاضای رشوه از سوی یک متصدی در سازمان عمومی). شاخص‌های مبتنی بر یک منبع اطلاعاتی طبیعتاً توسط یک سازمان و بدون استفاده از داده‌های نهادهای دیگر ساخته می‌شود، در حالی که شاخص‌های ترکیبی حاصل ترکیب سنجش‌های گوناگونی است که از منابع داده‌ای دیگر انتخاب و گردآوری شده‌اند. شاخص‌های نماینده نیز، با تجمیع بیشینه اطلاعات (از عقاید و نقطه نظرات گرفته تا سیگنال‌های رسانه‌ای ناظر بر وقوع فساد) به‌طور غیرمستقیم فساد یا حد مقابل آن، یعنی سلامت، حکمرانی خوب و مسئولیت‌پذیری عمومی را می‌سنجند.

هر یک از نوع شاخص‌ها بعد و گستره ویژه‌ای از فساد را می‌سنجند و هیچ شاخصی نمی‌تواند مدعی سنجش تمامیت چندبعدی فساد باشد. برای مثال، شاخص کنترل فساد بانک جهانی به سنجش فساد در عرصه عمومی

و خصوصی اختصاص دارد و از این منظر دامنه بزرگی از تعبیر فساد را در برمی‌گیرد؛ حال این که شاخص ادراک فساد شفافیت بین‌الملل تنها به بررسی فساد در بخش عمومی دست می‌زند. به همین دلیل تعریف فساد در سطح دستگاهی/ اداری، قلمروی مورد بررسی (درون-دستگاهی، بینادستگاهی و ...) و داشتن انگاره‌ای پیشینی از مجموعه ذی‌ربطانی که تصورات آن‌ها می‌تواند فساد را بازنمایی کند، جملگی از پیش‌شرط‌های ضروری برای تعیین مختصات شاخص سنجش فساد هستند.

۳- روش‌های مختلف سنجش فساد

در یک نگاه کلی و با توجه به نکات گفته‌شده در بخش پیش، چهار رهیافت مختلف برای سنجش فساد در میان است که برحسب نوع شاخص و روش پژوهش مشخص می‌شوند (UNDP, 2018: 24)

جدول ۲: انواع شاخص‌ها و روش‌های پژوهش آنها

روش‌های غیرمستقیم	روش‌های مستقیم	
شاخص‌های ترکیبی	پیمایش / داده‌های دستگاهی-اداری	شاخص‌های مبتنی بر تجربه
شاخص‌های ترکیبی/ارزیابی نخبگان	پیمایش	شاخص‌های مبتنی بر ادراک

چنان‌که اشاره شد، شاخص‌های مبتنی بر ادراکات و تصورات یا عقاید عمومی را نباید نماینده‌ای برای سطح واقعاً موجود فساد تلقی کرد، چراکه از یک‌سو این ادراکات تحت تأثیر عوامل مختلف (ناکارآمدی حکمرانی، تبلیغات رسانه‌ای، جبهه‌بندی‌های سیاسی) قرار می‌گیرند که لزوماً نسبتی با عوامل فسادانگیز ندارند و از سوی دیگر نمی‌توان این تصورات و ادراکات را ضرورتاً محصول تجربه واقعی فساد دانست. با این همه روش پیمایش، پرکاربردترین و ثمربخش‌ترین روش برای ساختن شاخص سنجش فساد بوده است. به طور خلاصه می‌توان مزایا و معایب پژوهش‌های پیمایشی را در قالب زیر خلاصه کرد:

جدول ۳: مزایا و معایب پژوهش‌های پیمایشی

مزایا	معایب
بر اساس شواهد و اصول روش‌شناختی روشن و آزموده	عدم تمایل به افشای رفتارهای غیرقانونی و اجتماعی نامطلوب
دسترس‌پذیری به جزئیات در رابطه با رفتارهای فسادآمیز	تورش‌های گزارشی بالقوه
عرضه اطلاعات کاربردی-سیاستی	مسائل ناظر بر امر پایداری
غلبه بر مشکلات مربوط به برآوردهای خوش‌بینانه مضمدر آمارهای اداری	
مقایسه‌پذیری داده‌ها	
داده‌های تجمیع‌پذیر از گروه‌های جمعیتی مختلف	
دسترسی به داده‌های خرد	

در این بخش برای آشنایی بیشتر با شاخص‌های مألوف در مطالعات فساد، مروی به چند شاخص مطرح در این عرصه خواهیم داشت. قابل توجه است که این شاخص‌ها در سطح ملی تدوین می‌شوند و عمدتاً برای هم‌سنجی و مقایسه‌های تطبیقی بین کشورها مورد استفاده قرار می‌گیرند. با این حال ناگفته پیداست که برای شاخص‌سازی در سطح دستگاهی نیز می‌توان از بصیرت‌هایی که در فرایند ساختن این شاخص‌ها احصا می‌شوند بهره برد. در اینجا برای پرهیز از اطاله کلام، بر دو شاخص پرکاربردتر، یعنی شاخص ادراک فساد (مؤسسه شفافیت بین‌الملل) و شاخص‌های حکمرانی جهانی (بانک جهانی) تمرکز خواهیم داشت.

شاخص ادراک فساد کشورها را بر اساس میزان فسادی که توسط مقامات رسمی حوزه عمومی و سیاست‌گذاران ادراک شده است رتبه‌بندی می‌کند.^۱ این شاخصی ترکیبی است که بر اساس داده‌های پیمایشی که توسط نهادهای مستقل و مشهور گردآوری و ساخته شده‌اند. در این گزارش فساد سوءاستفاده از منصب رسمی برای کسب منافع خصوصی تعریف شده است (Lambsdorff, 2007: 16). به همین اعتبار پیمایش‌هایی که برای تجمیع این شاخص صورت می‌پذیرند متضمن پرسش‌هایی در رابطه با سوءاستفاده از اقتدار عمومی برای کسب سود شخصی هستند. این شاخص کشورها را در مقیاس ۰ تا ۱۰ رتبه‌بندی می‌کند که در آن صفر نماینده بالاترین درجه فساد است. از آنجاکه منابع داده‌ای به کار رفته در این شاخص مقیاس‌های خاص خود را دارند، پیش از آن که امتیازهای هر منبع در شاخص استفاده گردد باید استاندارد شود (Rohwer, 2009).

جدول ۴: منابع مورد استفاده در شاخص ادراک فساد

منبع	جمعیت‌شناسی پرسش‌شوندگان	مضمون پرسش	دسترس‌پذیری داده‌ها
AFDB	اقتصاددانان	شفافیت، مسئولیت‌پذیری و فساد در بخش عمومی	۵۴ کشور آفریقایی
BF (SGI)	خبرگان	پیشگیری از فساد	۴۱ کشور اروپایی و OECD
BF (TI)	خبرگان	توفیق نظام حکمرانی در کنترل و پیگیری فساد	۱۳۱ کشور
GI	خبرگان	هزینه‌ی کردارهای فسادآمیز	۲۰۴ کشور
IMD	خبرگان	وجود یا غیاب ارتشا و فساد	۶۳ کشور
PERC	فعالان اقتصادی	امتیاز فساد کشوری که در آن فعال‌اند	۱۵ کشور حوزه‌ی آسیا-اقیانوسیه + آمریکا

شاخص کنترل فساد یکی از ابعاد شش‌گانه شاخص حکمرانی سنجش‌شده توسط بانک جهانی است (در کنار عقاید و مسئولیت‌پذیری، ثبات سیاسی و نبود خشونت/ تروریسم، کارآمدی حکمرانی، کیفیت تنظیمی و حاکمیت قانون). این شاخص شباهت‌های زیادی با شاخص ادراک فساد دارد، با این تفاوت که منابعی که این شاخص ترکیبی را می‌سازند و دایره پرسش‌شوندگان در این شاخص، نسبتاً گسترده‌تر است و شهروندان را نیز در برمی‌گیرد. چنان‌که از جدول زیر پیداست، این شاخص هم فساد کلی را در نظر می‌گیرد، هم به فساد سیاسی و اداری توجه دارد.

۱. شفافیت بین‌الملل شاخص دیگری نیز دارد به نام شاخص فساد جهانی (Global Corruption Barometer) که برخلاف شاخص ادراک فساد، به تصورات و ادراکات عموم مردم تأکید می‌ورزد.

جدول ۵: منابع مورد استفاده در شاخص کنترل فساد

منبع	نوع منبع	جمعیت شناسی پرسش شوندهگان	مضمون پرسش
Economist Intelligence Unit Risk-wire & Democracy Index	تأمین کننده اطلاعات در زمینه تجارت و کسب و کار	خبرگان	نفوذ فساد
World Economic Forum Global Competitiveness Report	نهاد غیردولتی	رهبران اقتصادی، شرکت های داخلی و بین المللی	اعتماد عمومی به نهادهای مالی؛ صداقت سیاستمداران؛ شیوع اختلاس
Gallup World Poll	تأمین کننده اطلاعات در زمینه تجارت و کسب و کار	عموم مردم	گسترده فساد دولتی
Institutional Profiles Database	دولتی	خبرگان	سطح فساد سیاسی خرد و کلان مقیاس

شاخص دیگر، شاخص اثربخشی حکمرانی است که به نحوی ضمنی بر فساد اداری دلالت می کند. این شاخص نیز مانند دو شاخص پیش گفته متوجه سوءاستفاده از اقتدار عمومی مقامات رسمی است؛ با این حال به واسطه تمرکزش بر وجه دیوان سالارانه فساد، سرشتی اداری/ سیاسی دارد. بانک جهانی این شاخص را در راستای ادراک کیفیت خدمات عمومی و مدنی، کیفیت تدوین و پیاده سازی سیاست ها، تعهد دولت به این سیاست ها و میزان استقلال ارائه خدمات عمومی از فشارهای سیاسی تعریف کرده. با این توصیف پیداست که این شاخص بیشتر بر سلامت اداری ناظر است تا فساد. با این همه منابعی که این شاخص از آن ها استفاده می کند تقریباً همسان است با منابعی که در شاخص کنترل فساد به کار می روند.

در پایان به چند شاخص عینی و محاسباتی نیز اشاره می کنیم. نخستین شاخص به پیمایش های سازمان ملل در رابطه با روندهای جرم و جنایت و عملیات نظام های ناظر بر عدالت جزایی اختصاص دارد که توسط بخش پیشگیری از جنایت و عدالت جزایی سازمان ملل تهیه می شود. این شاخص با استفاده از آمارهایی که مستقیماً از نهادهای آمار رسمی در هر کشور می گیرد، میزان وقوع جرم و جنایت را اندازه گیری می کند. بخشی از این شاخص مربوط به پرسش هایی است که تعداد پیگردهای قانونی در رابطه با ارتشا را می سنجد.

جدول ۶: موردی در رابطه با شاخص پیمایشی سازمان ملل درباره روند جرم و جنایت

تعداد مشاهده ها	متوسط تعداد پیگردها در ۱۰۰۰۰	خطای معیار	کمینه	بیشینه
۵۴	۳.۵	۹.۶	۱۰.۰۱	۲۵۲.۴

۱. مربوط به کشور پاکستان

۲. مربوط به کشور رومانی

همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، شاخص‌های عینی از نظر انسجام و نمایندگی مقوله فساد، کاستی‌های فراوانی دارند. در مورد شاخص پیش‌گفته نیز این مسئله صادق است. علاوه بر این که در این شاخص داده‌های کشورهای OECD اندک‌اند، باید توجه داشت که تعریف حقوقی ارتشا نیز که در این شاخص فساد را نمایندگی می‌کند، در هر نظام قضایی متفاوت است و به این ترتیب امکان مقایسه‌های بیناکشوری روایی لازم را ندارد. افزون بر این، شمار پیگردها نیز لزوماً بازنمایی خوبی از کلیت فساد ارائه نمی‌دهند، چون چه‌بسا شمار پایین این مقوله برآمده از ضعف سیستم قضایی و در حقیقت ناکارآمدی و چه‌بسا فساد آن باشد.

در پایان، مروری خواهیم داشت به شاخصی که توسط فیشرمن و میگل (2007) در چارچوبی شبه‌آزمون‌گراییانه برای رصد فرصت‌طلبی دیپلمات‌های سازمان ملل ارائه شد. این شاخص به طور خاص متوجه سوءاستفاده این مقامات از جایگاه خود در خصوص صدور بلیت پارکینگ است.

جدول ۷: موردی در رابطه با شاخص شبه‌آزمون‌گراییانه فیشرمن و میگل

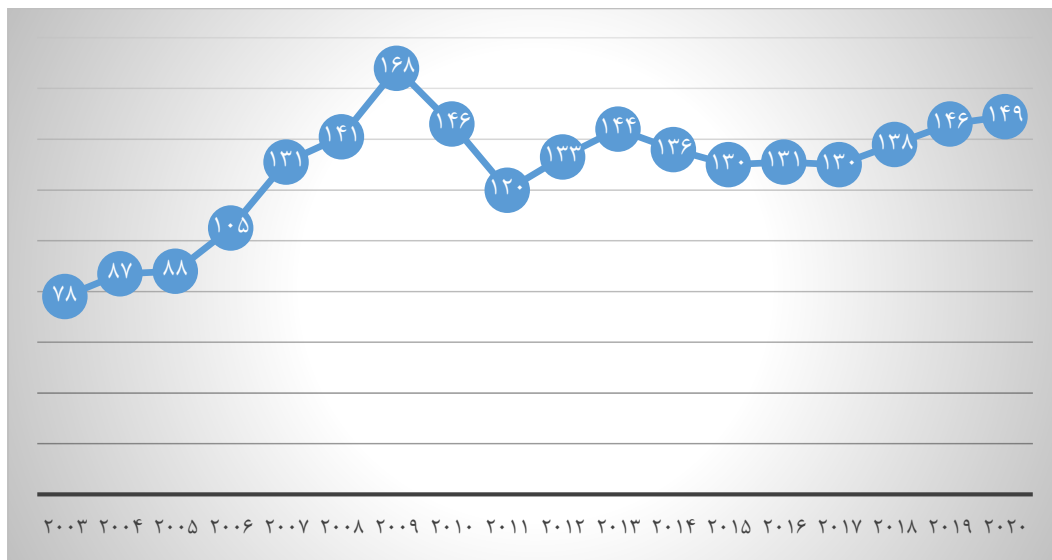
تعداد مشاهده‌ها	میانگین سرانه بلیت‌ها	خطای معیار	کمینه	بیشینه
۱۳۷	۱۹,۷	۳۳	۰	۲۴۹,۴

همان‌طور که از جدول پیداست، تفاوت قابل ملاحظه‌ای در شمار بلیت‌های صادرشده وجود دارد (خطای معیار < میانگین)؛ به این تعبیر که برای بسیاری از کشورها، خاصه کشورهای پردرآمد OECD در اروپای شمالی، شمار جریمه‌های صادرشده که نماینده تخطی این نمایندگان از موقعیت خود بوده، ۰ و در عوض برای دیپلمات‌های کشورهای خاورمیانه بیشترین جریمه پارکینگ صادر شده است (کویت با ۲۹۴,۴). نمودی که این شاخص از یک رفتار تخطی‌آمیز ارائه می‌دهد نمی‌تواند نماینده جامعی برای فساد باشد، اگرچه دیپلمات‌ها به‌واقع نماینده جمعیت یک کشور نیستند، اما از یک‌سو یافته‌های این سنجش همبستگی بسیاری با داده‌های پیمایشی مربوط به این کشورها (کنترل فساد و شاخص ادراک فساد) داشته‌اند. افزون بر این رفتار و کردار فعلیت یافته‌ی این اشخاص می‌تواند در حکم جلوه‌ای از فرهنگ عمومی مقامات رسمی یک کشور تلقی شود، یعنی افرادی که به طور بالقوه در معرض فسادهای کلان قرار دارند.

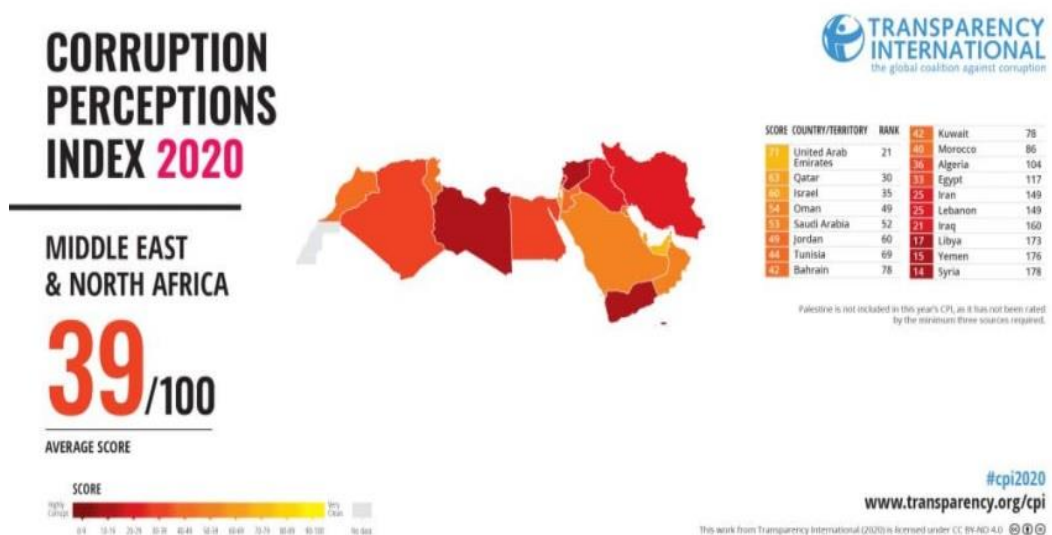
چنان‌که گفته شد، سنجه‌ها، نشانگرها یا شاخص‌های سنجش فساد سنتاً با ارجاع به نشانگرهای ادراکی که خصلتی ذهنی و ایده‌گون دارند تدوین می‌شوند. بر اساس دلایلی که آورده شد، این شاخص‌ها به دلیل توان دربرگیرندگی و دلالت‌هایی که برای تبیین ابعاد گونه‌گون فساد به دست می‌دهند نسبت به شاخص‌های محاسباتی ارجح‌اند؛ با این حال شاخص‌های عینی و شمارش‌پذیر را نیز می‌توان در حکم تکمیلی برای یافته‌های حاصل از شاخص‌های ذهنی به کار بست. در بخش بعد، با الهام از مقدمات پیش‌گفته، به پیشینه‌شناسی چند پژوهش برجسته که در رابطه با سنجش فساد در ایران تدوین شده‌اند دست خواهیم زد و نکاتی را پیرامون ضرورت بومی‌ساختن ایده‌هایی که به آن‌ها اشاره شد می‌پردازیم.

۴- اهمیت مطالعات انجام شده در خصوص شاخص فساد در ایران

قبل از ورود به پیشینه مهم ترین مطالعات انجام شده در خصوص شاخص فساد، نگاهی گذرا به وضعیت ادراک و تجربه فساد در کشور خواهیم داشت. رتبه بین المللی ایران در شاخص ادراک فساد CPI طی دهه گذشته وضعیت مناسبی نداشته، اگرچه طی سال های مختلف نوسان زیادی هم داشته است.

شکل ۳: رتبه ایران در شاخص ادراک فساد

شکل ۴: میانگین نمره شاخص ادراک فساد کشورهای منطقه منا در سال ۲۰۲۰

با این حال باید توجه داشت که به چند دلیل مهم روش‌شناختی این رتبه نمی‌تواند تصویر دقیقی از وضعیت فساد و مبارزه با آن در کشور را بیان کند:

- شمار کشورهای که سالانه مورد ارزیابی قرار می‌گیرند تغییر می‌کند.
- برخی از منابع داده‌ای مورد استفاده در شاخص مشخصاً متمرکز بر مقوله فساد نیستند.
- نهادها و مؤسسه‌هایی که داده‌های آن‌ها در بساختن شاخص ترکیبی ادراک فساد به کار رفته است، در ایران نمایندگی ندارند (جامعه آماری پرسش‌شوندگان اغلب ایرانیان خارج از کشور هستند).
- به دلیل فقدان داده درباره ایران در بسیاری از این منابع داده‌ای، رتبه نادقیق و نازل شده است (برای مقال در سال ۲۰۰۹ تنها ۳ منبع امتیاز ایران را داشته‌اند و نتیجه رتبه به نازل‌ترین مقدار خود رسیده).

اغلب موارد فوق در مورد سایر شاخص‌های بین‌المللی نیز صادق است. افزون بر این، به دلایل گوناگون از جمله بی‌اعتمادی روا یا ناروا به گزارش‌های تهیه‌شده از نهادهای بین‌المللی و ضرورت بومی‌سازی این شاخص‌ها با توجه به تأثیر مقتضیات عرفی و فرهنگی در شکل‌گیری فساد و شناسایی و مقابله با آن، مسئولان بخش عمومی که مخاطب اصلی یافته‌های چنین گزارش هستند، گزارش‌های بومی‌شده را با جدیت بیشتری تعقیب می‌کنند (مالکیت ملی گزارش) (توکلی، ۱۳۹۰). از همین رو باید گفت که برای رصد و بررسی وضعیت واقعی کل فساد در کشورمان تدوین یک شاخص یکپارچه با منابع مشخص و گزارش‌های ادواری بایسته است.

سنجش فساد در ایران پراکنده، نامنظم و اندک بوده است. اغلب پژوهش‌ها در خصوص چنین سنجش‌هایی بر اساس نظرسنجی در خصوص رواج فساد صورت‌بندی شده‌اند. در پیمایش سال ۱۳۹۱ که از سوی مؤسسه مطالعاتی آموزشی مدیریت شهری توسعه فراگیر آسیا تدوین شده، گویه ناظر بر ادراک فساد با این عبارت مورد سنجش قرار گرفت: «به نظر شما در کل، فساد مالی و اقتصادی در ایران چقدر رایج است؟». در پیمایش دیگری (پیمایش ارزش‌ها و نگرش‌ها) که در سال ۱۳۹۲ توسط وزارت ورزش و جوانان و با ارجاع به نظرات جوانان ۱۵ تا ۲۹ ساله صورت گرفت، بخشی که به بررسی ادراک فساد مربوط می‌شد با این گویه پنج‌گزینه‌ای «فساد در دستگاه دولتی زیاد است» صورت‌بندی شده بود (در این گزارش ۶۲ درصد از جمعیت هدف فساد در دستگاه‌های دولتی را زیاد می‌دانستند). در پیمایشی که از سوی محمدی و همکارانش (۱۳۹۵) در محدوده شهر تهران انجام گرفته، پرسش اصلی مربوط به ادراک فساد عبارت است از این که «به نظر شما سطح هر یک از پدیده‌های رشوه‌خواری، اختلاس و خویشاوندسالاری و تبعیض در طول ده سال گذشته به طور کلی چه تغییری کرده است؟». در این گزارش، ۸۹ درصد از پاسخگویان معتقد به رواج فساد طی یک دهه مزبور بوده‌اند.

بررسی اجمالی شاخص های سنجش فساد و پیشنهادهایی برای تدوین شاخص فساد اداری

جدول ۸: پژوهش های مهم انجام گرفته در مورد ادراک فساد در ایران

سال مورد بررسی	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۵
تدوینگر	فاضلی	توسعه فراگیر آسیا	توسعه فراگیر آسیا	وزارت ورزش و جوانان	محمدی و همکاران
ادراک فساد	٪۶۳٫۷	٪۷۳٫۵	٪۸۰٫۳	٪۶۲	۸۸٫۶۷

روی هم رفته این پیمایش ها نشان از این دارند که شهروندان اکثر سازمان ها را فاسد تصور می کنند. در این میان پس از شهرداری، سازمان هایی که عمده فعالیت آن ها اقتصادی بوده است (خودروسازی و گمرک) بیشترین میزان ادراک فساد را داشته اند. در ادامه، روند تغییر ادراک فساد در چند پیمایش پیش گفته بر اساس سنجش فساد در سازمان ها آورده شده است:

جدول ۹: پژوهش های مهم انجام گرفته در مورد ادراک فساد در ایران به تفکیک بخش ها

بخش	۱	۲۱۳۸۹	۳۱۳۹۱	۴۱۳۹۵
بخش ورزش با تکیه بر فوتبال		۶۳	۶۶	
خودروسازی داخلی و امور مرتبط		۵۰	۴۶	
شهرداری	۶۳	۷۲	۵۰	۸۴٫۷۵
بخش خصوصی / تجاری		۴۲	۳۸	
بخش سیاسی / احزاب و انتخابات	۳۷	۶۶	۴۸	۷۰٫۲۵
بخش قانونگذاری / مجلس		۴۱	۳۶	
سازمان های مردمی / خیریه ها		۱۶	۱۵	۳۹٫۷۵
نظام آموزشی (مدارس)	۱۶	۲۹	۲۷	۴۴٫۷۵
نظام آموزشی (دانشگاه ها)		۳۸	۳۴	
نظام قضائی (قوه قضائیه / دادسرا و دادگاه)	۴۹	۶۲	۵۳	۶۹٫۲۵
سازمان ثبت احوال	۲۲	۲۶	۱۷	۵۱٫۵
بخش مالیاتی (وزارت دارائی)	۴۴	۴۷	۵۶	۷۸٫۵
نیروی انتظامی	۴۳	۵۴	۴۳	
مأمور راهنمایی و رانندگی	۴۱	۴۹	۳۹	۶۳٫۷۵
گمرک و محل واردات کالا	۵۹	۶۹	۵۱	۸۴
بخش درمان (بیمارستان های دولتی)	۲۲	۳۰	۳۴	۵۵٫۷۵
نظام مالی / پولی (بانک های دولتی)	۳۳	۵۵	۵۹	۷۵٫۵
اداره ثبت اسناد و املاک	۳۱	۴۸	۴۳	۸۵٫۵
بنیاد مستضعفان		۲۵	۲۲	
بیمه ها		۲۶	۳۶	
وزارت نفت		۴۸	۳۱	
وزارت بازرگانی		۴۵	۲۹	
رسانه ها / مطبوعات		۴۵	۲۹	۵۰٫۷۵

۱. مؤسسه توسعه فراگیر آسیا (کل کشور)
۲. مؤسسه توسعه فراگیر آسیا (کل کشور)
۳. فاضلی و همکاران (فقط شهر تهران)
۴. محمدی و همکاران (فقط شهر تهران)

		۳۲	۲۲	وزارت رفاه (ادارات تأمین اجتماعی)
		۲۶	۲۵	اداره خدمات عمومی (آب برق، تلفن و ...)
		۳۵	۲۷	سپاه
		۱۸	۱۸	ارتش

مهم‌ترین و جامع‌ترین این مطالعات گزارشی است که از سوی مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری در سال ۱۳۹۷ تدوین شده. تصور یا ادراک پاسخگویان از روند فساد طی دهه گذشته با سه پرسش پنج‌گزینه‌ای در خصوص «رشوه‌خواری»، «اختلاس» و «خویشاوندسالاری و تبعیض» سنجیده شده و دامنه امتیاز از ۳ تا ۱۵ بوده است. یافته‌های این پژوهش از وجود روند افزایشی میزان فساد در تصور پرسش‌شوندگان حکایت دارد.

جدول ۱۰: بررسی روند فساد در ایران طی دهه ۱۳۸۷-۱۳۹۷

خویشاوندسالاری	اختلاس	رشوه‌خواری	کل	
۸۴٫۹٪	۸۸٫۹٪	۸۹٫۲٪	۸۹٫۲٪	باور به روند افزایشی فساد طی دهه ۱۳۸۷-۱۳۹۷

از نظر تفکیک سازمانی، بیشترین ادراک فساد مربوط به شهرداری، واسطه‌های سازمان‌ها و اشخاص صاحب‌مقام، گمرک، اداره دارایی و بانک‌ها بوده و کمترین میزان ادراک فساد نیز به خیریه‌ها، مدارس، دفاتر پلیس+۱۰، مطبوعات و اداره ثبت احوال اختصاص داشته است.

در پایان این بخش برای تکمیل پیشینه‌شناسی سنجش فساد در ایران و پیوند زدن آن با موضوع اصلی مورد نظرمان مروری به یکی از جامع‌ترین مطالعاتی که در سطح دستگامی در مورد شناسایی علل بومی بروز فساد اداری در شهرداری تهران انجام شده داشته باشیم (عباس‌زاده واقفی و همکاران، ۱۳۹۶). جامعه آماری برای مرحله کیفی (مصاحبه عمیق) این مطالعه که با روشی آمیخته تدوین شده، مدیران و خبرگان شهرداری تهران بوده است و در بخش کمی (توصیفی-پیمایشی) نیز کارکنان و مدیران شهرداری مورد پیمایش قرار گرفته‌اند. در واکاوی پرسش اصلی این پژوهش «علل بروز فساد اداری در شهرداری تهران به عنوان جامعه آماری پژوهش کدام‌اند؟»، سه دسته عوامل فردی، سازمان و محیطی شناسایی شده که با توجه به یافته‌های پژوهش در شکل‌گیری فساد به ترتیب عوامل فردی (عدم اطمینان از تأمین اقتصادی در آینده، وضعیت نامطلوب اقتصادی و معیشتی کارکنان، زیاده‌خواهی)، سازمانی (ارتباطات فسادزا، ضعف نظام مدیریت منابع انسانی، ضعف سیستم نظارت و کنترل) و محیطی مؤثر شناخته شده‌اند.

جدول ۱۱: رتبه اجزای سازمانی در بروز فساد اداری در شهرداری تهران

رتبه	سازمانی عوامل اجزاء
۱	ارتباطات فسادزا
۲	ضعف نظام مدیریت منابع انسانی
۳	ضعف سیستم نظارت و کنترل
۴	ساختار و فرایندهای فسادزا
۵	جو سازمانی فسادزا

منبع: عباس‌زاده واقفی و همکاران، ۱۳۹۶

جدول ۱۲: رتبه اجزای عوامل فردی در بروز فساد اداری در شهرداری تهران

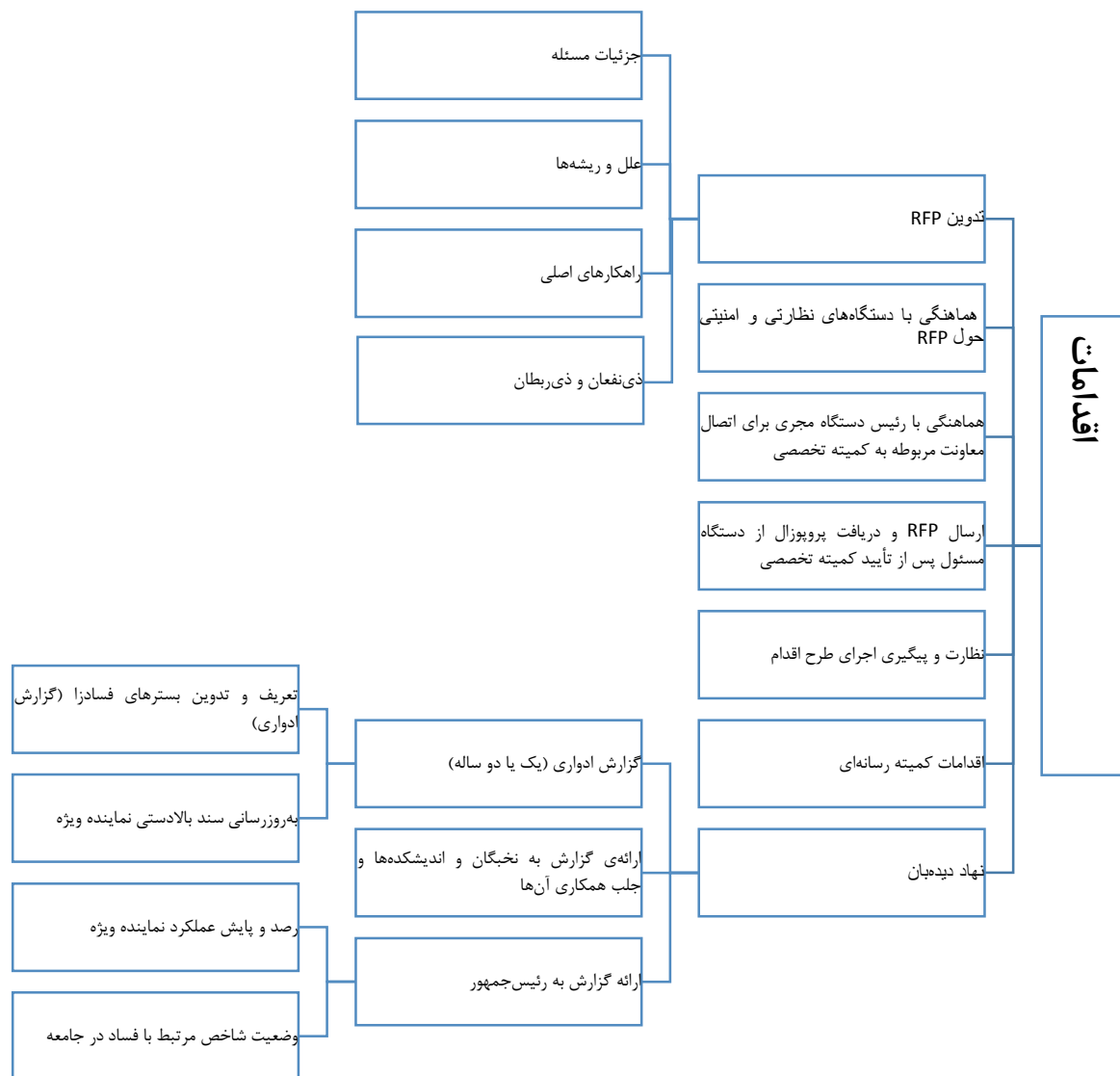
رتبه	اجزاء عوامل فردی
۱	عدم اطمینان از تأمین اقتصادی در آینده
۲	وضعیت نامطلوب اقتصادی و معیشتی کارکنان
۳	زیاده‌خواهی
۴	قدرت‌طلبی و شهرت‌طلبی بی‌اندازه
۵	فساد به دلیل ابزار احقاق حق
۶	ضعف آموزش‌های فرد در دوران تحصیل اعم از آموزش‌های دوران قبل دانشگاه و دوران دانشگاه
۷	ضعف تربیت خانوادگی
۸	ضعف شخصیتی
۹	ضعف اطلاعاتی (فقر اطلاعات) موجود در سازمان به منظور کشف سریع فساد و مبارزه با آن
۱۰	ضعف اعتقادات مذهبی کارکنان
۱۱	هم‌رنگ جماعت شدن (محیط و جو فسادزا)
۱۲	کاهش صبر افراد و در نتیجه به دنبال «ره صد ساله را یک شبه رفتن» بودن
۱۳	سطح تحصیلات (معمولاً افراد با تحصیلات پایین کمتر به دنبال فساد اداری متمایل می‌شوند)
۱۴	ذات طماع انسان
۱۵	ترجیح منافع فردی به منافع سازمانی
۱۶	نفوذ فساد به صورت تدریجی در افراد (تخم مرغ دزد شتر دزد می‌شود)
۱۷	بی‌اعتمادی کارمندان به سلامت سیستم و کارایی واحد نظارتی
۱۸	جنسیت افراد (معمولاً زن‌ها کمتر متمایل به فساد اداری می‌شوند)
۱۹	وضعیت تأهل

منبع: عباس‌زاده واقفی و همکاران، ۱۳۹۶

این مطالعه فارغ از بصیرت‌های مفیدی که در زمینه تدوین پژوهش سنجش فساد اداری به همراه دارد، واجد دلالت‌های معرفت‌شناختی مفیدی در رابطه با ماهیت و شناسایی عوامل فسادزا نیز است. به این معنا که حتا زمانی که قلمروی پژوهش سنجش فساد اداری است، آن دسته از عوامل فردی که مستقیماً برآمده از وضعیت عمومی اقتصاد کلان کشور هستند نقش بالادستی را در فسادآوری بازی کرده‌اند. تضمین نهفته در این رابطه می‌تواند این باشد که فارغ از هر کیفیتی که نظام‌های ذی‌ربط در پژوهش، شناسایی و مقابله با فساد اداری دارند، در وهله نخست این وضعیت کلان اقتصادی کشور است که با ایجاد نااطمینانی فزاینده نسبت به آینده، سوژه‌های انسانی را وادار به کردارهایی می‌سازد که با اصول سلامت اداری در تعارض‌اند.

۵- اقدامات پیشنهادی برای شاخص‌سازی فساد اداری/دستگاهی

در سندی که برای تهیه شاخص فساد از سوی ریاست جمهوری در اختیار قرار گرفته است، چارچوب ساختاری شکل ۵ برای گام‌بندی شیوه فعالیت معاونت ویژه ترسیم شده است.

شکل ۵: اقدامات پیشنهادی برای شاخص‌سازی فساد اداری

در راستای سلسله‌کنش‌هایی که باید در تحقق این اقدامات برداشته شود، در این بخش پس از بررسی اجمالی جزئیات مسئله و علل و ریشه‌ها که در بخش‌های پیش به آن‌ها پرداخته شد، گام‌های پیشنهادی برای تدوین طرح شاخص‌سازی فساد اداری سازمان برنامه و بودجه و نهادهایی که سنجش فساد در آن‌ها به این سازمان محول شده، به ترتیب معرفی می‌شوند.

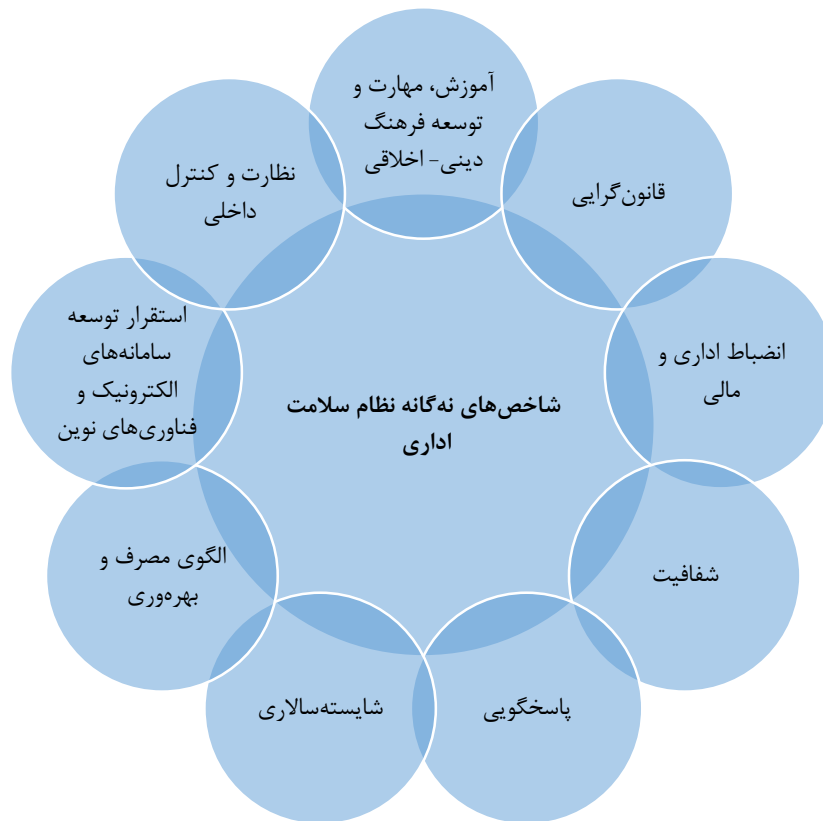
بررسی اجمالی شاخص‌های سبش فساد و پیشنهادهایی برای تدوین شاخص فساد اداری

<ul style="list-style-type: none"> • تولید داده برای بررسی میزان شیوع فساد اداری (ارتش؛ اختلاس و تبعیض) در دستگاه مربوطه • کاوش پیرامون سازوکارهای پیشران فساد • برآورد هزینه فساد اداری برای فرد/دستگاه • بررسی احتمال گزارش وقوع فساد به نهادهای ذی‌ربط • شناسایی موانع عرضه گزارش وقوع فساد 	اهداف پیمایش
<ul style="list-style-type: none"> • پرسشنامه • مصاحبه حضوری • مصاحبه مجازی • روش ترکیبی 	انتخاب روش پیمایش
<ul style="list-style-type: none"> • طراحی و ترکیب جامعه • اندازه جامعه 	ملاحظات مربوط به جامعه آماری
<ul style="list-style-type: none"> • طراحی گزینه‌ها • تدوین پرسش‌ها • ترتیب پرسش‌ها 	طراحی پرسشنامه
<ul style="list-style-type: none"> • نامه معرفی • ترتیب/ نحو پرسش‌ها • انجام مصاحبه • شفافیت در مورد حفاظت اطلاعات 	اعتمادسازی با مشارکت‌کنندگان
<ul style="list-style-type: none"> • تحصیلات • مهارت • تجربه 	انتخاب و آموزش مصاحبه‌کنندگان
<ul style="list-style-type: none"> • مسئولیت مصاحبه‌کنندگان • مسئولیت‌های دستگاه‌های پرسش‌شونده 	تضمین محرمانگی داده‌ها
<ul style="list-style-type: none"> • بررسی این که آیا مشارکت‌کنندگان پرسش‌ها را در راستای همان دلالت‌هایی که طراحان گرفته‌اند می‌فهمند • بررسی تمایل پرسش‌شوندگان {طول پرسش‌نامه، کیفیت/ جذابیت/ موضوعیت پرسش‌ها و ...} • شناسایی پرسش‌های دشواری‌آفرین و حساس از منظر پرسش‌شوندگان 	بررسی‌های شناختی
<ul style="list-style-type: none"> • بازنگری {کارشیوه، پرسش‌ها، مشارکت‌کنندگان} • تغییر برآوردهای هزینه‌ای/ زمانی • تبیین و استدلال آغازین 	انجام پیمایش آغازین

شکل ۶: گام‌های پیشنهادی برای شاخص‌سازی فساد اداری سازمان برنامه و بودجه

۶- گمانه‌ورزی آغازین در رابطه با ساختار بندی کلی شاخص(ها)

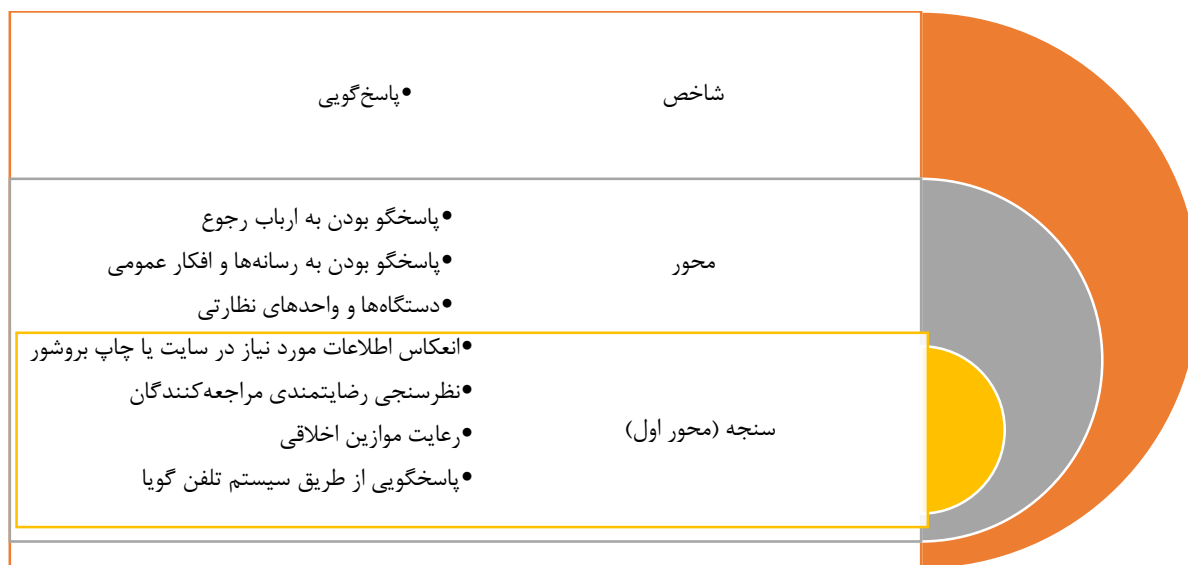
دبیرخانه‌ی شورای دستگاه‌های نظارتی کشور در گزارشی که در سال ۱۳۹۱ در رابطه با شاخص‌های اندازه‌گیری سلامت اداری منتشر ساخته، شاخص‌های نه‌گانه نظام سلامت اداری را در قالب زیر فهرست‌بندی کرده است.

شکل ۷: شاخص‌های نه‌گانه نظام سلامت اداری

منبع: تدوین شده در دبیرخانه شورای دستگاه‌های نظارتی، ۱۳۹۱

هر یک از این شاخص‌ها بر اساس منابع گوناگون کتابخانه‌ای تعریف شده‌اند و مبانی آن‌ها بر اساس قانون اساسی، سیاست‌های کلی نظام اداری، برنامه‌های توسعه و سایر اسناد بالادستی تصریح شده است. سنجه‌های مربوط به هر شاخص نیز بر مبنای معیارهای کمی و کیفی تدقیق شده است که می‌توان با پیمایش و داده‌های آماری آن‌ها را عملیاتی کرد. نکته منفی این شاخص البته شمار بسیار سنجه‌ها و هم‌پوشانی آن‌هاست که طبیعتاً با توجه به این که شاخص‌های مورد نظر ما مربوط به دستگاه‌های اداری خاص است، این سنجه‌ها را می‌توان تعدیل کرد و با افزودن و کاستن سنجه‌های جدید، به پیکربندی بهتری رسید که فراخور مقتضیات دستگاه مورد بررسی شود.

شکل ۸: گزاره‌های مربوط به محور و سنجه در ارتباط با شاخص پاسخگویی از شاخص‌های نه‌گانه

منبع: تدوین شده در دبیرخانه شورای دستگاه‌های نظارتی، ۱۳۹۱

شکل ۸ به اختصار نمایی از محورها و سنجه‌های شکل‌دهنده به شاخص پاسخ‌گویی را به تصویر می‌کشد که نمودی از جامعیت گزارش مذکور است. به نظر می‌رسد گام منطقاً توجیه‌برانگیز آغازین کارگروهی که شکل خواهد گرفت، مطالعه سند فوق و پیرایش/ ویرایش آن به قصد روزآمد ساختن و بومی کردن آن بر اساس مقتضیات اداری دستگاه‌هایی است که سنجش فساد در آن‌ها به سازمان برنامه و بودجه محول شده است (بیمه، بورس، بانک مرکزی). البته باید در اینجا نیز بار دیگر به نکته‌ای که در آغاز این نوشتار به آن اشاره شد بازگشت، این که مقوله فساد زیرمجموعه پدیده سلامت اداری قرار می‌گیرد و برای دستیابی به شاخصی معین و اثربخش باید همچنان وجه مانعیت تعریف فساد و تفکیک حتی‌المقدور آن از سایر مقوله‌های سلامت اداری (انضباط، انعطاف‌پذیری، رضایتمندی، وجدان کاری و ...) در نظر داشت.

متن نگاشته شده، ضمن بیان اصول و مقدمات بنیادین هادی برای شاخص‌سازی فساد، بر برآزش گزارش سال ۱۳۹۱ دبیرخانه شورای دستگاه‌های نظارتی که حاوی شاخص‌های اندازه‌گیری سلامت اداری به منزله بنیانی برای شاخص‌سازی فساد تأکید می‌ورزد. به این معنا که شاخص‌های مطلوب را می‌توان با استناد به محتوای این گزارش استخراج کرد و البته با توجه به تحولات زمانی و سازمانی صورت پذیرفته طی دهه گذشته آن‌ها را به‌روز کرد. از سوی دیگر، با توجه به مقتضیات و ساختار هر نهاد می‌توان با کاستن و افزودن به این شاخص‌ها به شاخص‌های فساد بومی برای آن رسید. گزارش مزبور هم از نظر انطباق سازمانی واجد شرایط مطلوب است و هم تماماً در راستای اصول و اقدامات خواسته‌شده از سوی ریاست‌جمهوری در راستای تدوین اسناد و منابع بایسته برای شناسایی و پیشگیری و مقابله با فساد اداری قرار دارد.

منابع

- توکلی، عبدالله (۱۳۹۰). سنجش فساد اداری: درآمدی بر تبیین الزامات روش‌شناختی طراحی شاخص ملی. روش‌شناسی علوم انسانی، سال هفدهم، شماره ۶۹، ۱۹۳-۲۱۶.
- عباس‌زاده واقفی، شیرین‌السادات، جلیل دلخواه و لطفاله فروزنده دهکری (۱۳۹۶). شناسایی علل بومی بروز فساد اداری: مورد مطالعه شهرداری تهران، سال هفدهم، شماره ۶۸، دانش حسابرسی، ۵-۴۰.
- فاضلی، مهدی (۱۳۸۵). «نقدی بر شاخص‌های سنجش فساد و شاخص ادراک فساد (CPI)». دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- محمدی، مهدی (۱۳۹۶). بررسی وضعیت ادراک فساد در دستگاه‌های دولتی تهران. مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری، شبکه مطالعات سیاست‌گذاری عمومی، شماره ۲۲۰۰۵۲۶.
- Fishman, R., & Miguel, E. (2007). Cultures of Corruption: Evidence From. *Journal of Political Economy*, 1020-1048.
- Hamilton, A. J., & Hammer, C. (2018). Can we measure the power of the grabbing hand?: a comparative analysis of different indicators of corruption. A Comparative Analysis of Different Indicators of Corruption (January 9, 2018). *World Bank Policy Research Working Paper*, (8299).
- Lambsdorff, J. G. (2007). *The Institutional Economics of Corruption and Reform: Theory, Evidence, and Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rohwer, A. (2009). *Measuring corruption: a comparison between the transparency international's corruption perceptions index and the World Bank's worldwide governance indicators*. *CESifo DICE Report*, 7(3), 42-52.
- UNDP. (2018). *MANUAL ON CORRUPTION SURVEYS*. Retrieved from https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/users_guide_measuring_corruption.pdf.

پیوست‌ها

نگاهی به فساد از منظر تعارض منافع

تعریف تضاد منافع

سازمان شفافیت بین‌الملل،^۱ تعارض منافع را شرایطی می‌داند که در آن افراد یا سازمان‌ها - دستگاه‌های اجرایی دولتی، رسانه‌ها، کسب و کار یا سازمان مدنی - مواجه با انتخاب بین وظایف خود و منافع شخصی‌شان می‌شوند. همچنین، سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی (OECD)^۲ تعارض منافع را، تعارضی میان وظایف دولتی و منافع خصوصی مأمورین دولتی تعریف می‌کند، به طوری که این منافع می‌تواند به صورت ناصحیحی وظایف آن‌ها را تحت تأثیر قرار دهد. از این‌رو در این گزارش، مجموعه‌ای از شرایط (موقعیتی) که موجب می‌گردد تصمیمات و اقدامات حرفه‌ای، تحت تأثیر یک منفعت ثانویه قرار گیرد تعارض منافع در نظر گرفته می‌شود.

بانک جهانی^۳ با تمرکز بر موضوع فساد در حاکمیت، فساد را سوءاستفاده از جایگاه عمومی برای به دست آوردن منافع شخصی می‌داند. این در حالی است که وجود تعارض منافع بستر امکان سوءاستفاده از آن موقعیت را به وجود می‌آورد؛ اما فساد زمانی اتفاق می‌افتد که از موقعیت مزبور سوءاستفاده شده باشد. بنابراین می‌توان ادعا کرد اغلب فسادها، ناکارآمدی‌ها و نابرابری‌ها در بستری به وقوع خواهد پیوست که تعارض منافع موجود مدیریت نشده باشد.

دسته‌بندی تعارض منافع

در این بخش برخی اصطلاحات به کار رفته در گزارش نیز تعریف می‌شوند:^۴

موقعیت‌های تعارض منافع:^۵ به شرایطی اشاره دارد که در آن تعارض منافع به صورت بالفعل یا بالقوه شکل می‌گیرد. به عنوان مثال می‌توان به موقعیت‌هایی مانند اشتغال همزمان، پسا‌شغلی (درب‌های گردان)، درآمد وظایف و ... اشاره داشت.

انواع دسته‌بندی تعارض منافع: تعارض منافع را می‌توان بر اساس چند معیار تقسیم‌بندی کرد:

1. Transparency international

2. Organisation for Economic Co-operation and Development:

Managing Conflict of Interest in the Public Service OECD Guidelines and Country Experiences

3. World Bank

۴. لازم به ذکر است تعاریف اصطلاحات از گزارش «چارچوب شناختی بررسی تعارض منافع در سازمان‌ها» مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی گرفته شده است. برای آشنایی بیشتر به گزارش مزبور رجوع شود.

۵. در بخش شناسایی و تحلیل موقعیت‌های تعارض منافع سازمان، هر کدام از موقعیت‌های مربوط تعریف و تشریح خواهد شد.

الف) دسته‌بندی بر اساس وضعیت تعارض منافع

- واقعی^۱
- بالقوه^۲
- ادراک شده^۳

ب) دسته‌بندی بر اساس سطح تعارض منافع

- سازمانی^۴
- فردی

ج) دسته‌بندی بر اساس منشأ ایجاد تعارض منافع

- ناشی از قواعد و ساختار^۵
- ناشی از ویژگی‌های فرد یا سازمان^۶

لازم به ذکر است بعضاً دسته‌بندی‌های دیگری نیز مانند «موردی یا تعمیم یافته» و «مالی یا غیرمالی» نیز ارائه می‌شود.

مصادیق تعارض منافع: در صورتی که مورد یا مواردی از موقعیت‌های تعارض منافع در سازمان‌ها و دستگاه‌های عمومی مشاهده گردد به آن مصادیق تعارض منافع گفته می‌شود. به عنوان مثال، نحوه فعالیت آزمایشگاه‌های معتمد سازمان محیط‌زیست در ایران و نهادهای برنامه‌ریزی منطقه‌ای - «شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان» و «ستاد درآمد و تجهیز منابع» - به ترتیب مصادیق «تعارض درآمد و وظایف» و «تعارض وظایف» هستند. در این گزارش طبقه‌بندی انواع تعارض منافع بر اساس تعارض منافع شخص محور و سازمان محور است.

1. Actual
2. Potential
3. Perceived

۴. جهت آشنایی بیشتر به یادداشت آقای بهنام ذوقی رودسری «تعارض منافع سازمانی چیست؟» در تارنمای مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی و یا گزارش تعارض منافع^۱: دسته‌بندی و مفهوم شناختی با شماره مسلسل ۱۵۴۴۸ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی رجوع شود.

5. Caused by rules and structures
6. Caused the individual or organization characteristics

تعارض منافع شخص محور

به علت برخی ویژگی‌های مربوط به شخص قرار گرفته در مناصب حاکمیتی - روابط خانوادگی، منطقه‌ای، قومی، سیاسی، روابط سهامداری، اشتغال و...- منافع شخص در تعارض با منافع حاکمیت و عموم مردم قرار می‌گیرد.^۱ جایگاه‌هایی که مستعد ایجاد تعارض منافع برای کارمندان بخش عمومی^۲ است را می‌توان به شرح زیر خلاصه کرد:

- جایگاه‌هایی که حکومت، بخشی از اختیارات خود را به فرد یا افرادی - در قالب شورا- واگذار کرده است؛
- اختیار قاعده‌گذاری اعم از قانون، مقررات و دستورالعمل‌ها؛
- اختیار نظارت در سطح کلان مانند نظارت نمایندگان بر دولت و در سطوح پایین‌تر مانند نظارت بانک مرکزی بر بانک‌ها و نظارت ناظر پروژه بر پروژه‌های پیمانکاری؛
- اختیار تأیید یا رد وضعیت و استاندارد؛
- اختیار ارائه مجوزها (استخدام، فعالیت و ...)

به طور کلی موقعیت‌های تعارض منافع فردی را می‌توان به شرح ذیل طبقه‌بندی کرد:^۳

الف) عوامل فردی

- ارتباطات سهامداری یا مالکیت شرکت‌های مرتبط با تصمیم‌گیری
- اشتغال بیرونی (همزمان)
- دریافت هدیه
- ارتباطات خویشاوندی
- ارتباطات پسااشغلی و مسئله درب گردان
- انگیزه‌های سیاسی، منطقه‌ای و سلیقه‌ای

---

۱. دفتر خدمات نظارتی داخلی سازمان ملل متحد (the United Nations Office of Internal Oversight Services) تعارض شخص محور را وضعیتی می‌داند که منافع شخصی فرد بر عملکرد و انجام وظایف رسمی او مؤثر باشد یا ممکن است چنین ادراک شود که مؤثر است (Sukayri, 2017).
۲. تعارض منافع شخص محور در جایگاه‌های دیگری نیز میان کارکنان حاکمیت (بخش عمومی)، روزنامه‌نگاران، پزشکان، حسابداران، مهندسان، وکلا، و ... ممکن است وجود داشته باشد، اما نظر به اینکه این گزارش متمرکز بر سازمان برنامه و بودجه کشور است موضوع تعارض منافع شخص محور آن محدود به کارکنان بخش عمومی است.

۳. تعریف هر کدام از مواردی که ذیل عنوان موقعیت تعارض منافع شخص یا سازمان محور ارائه شده است در بخش شناسایی این موقعیت‌ها در سازمان برنامه و بودجه کشور به صورت مختصر ارائه خواهد شد.

ب) عوامل نهادی

- قاعده‌گذاری برای خود (اتحاد قاعده‌گذار و مجری قواعد)
- نظارت بر خود (اتحاد ناظر و منظور) (نظارت شونده)
- تعارض درآمد و وظایف
- تعارض وظایف

تعارض منافع سازمان محور

این حالت شبیه به تعارض منافع شخص محور است، ولی در مورد منافع یک سازمان مصداق پیدا می‌کند. به طوری که به علت ویژگی‌های مرتبط با سازمان مانند فعالیت شرکت‌های وابسته به سازمان یا خدماتی که سازمان ارائه می‌کند به عنوان شخصیت حقوقی منافع آن در تعارض با منافع حاکمیت قرار می‌گیرد.^۱ برخی کسب و کارها و بنگاه‌هایی که ممکن است در موقعیت‌های تعارض منافع سازمان محور قرار گیرند به شرح زیراند:

- مؤسسات و شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای
- مؤسسات ارزیابی و صحه‌گذاری
- مؤسسات اعطاکننده استاندارد
- سازمان‌های صنفی دارای حق قاعده‌گذاری و نظارت
- سازمان‌هایی که درآمد آن‌ها با وظایفشان در تعارض است
- سازمان‌های دولتی که وظایف داده شده به آن‌ها در تعارض است
- مؤسسات حقوقی
- مؤسسات مدیریت سرمایه‌گذاری

---

۱. دفتر خدمات نظارتی داخلی سازمان ملل متحد (The United Nations Office of Internal Oversight Services) تعارض منافع سازمان محور را وضعیتی می‌داند که سازمان به دلیل سایر فعالیت‌ها یا روابط، قادر به ارائه خدمات بی‌طرفانه نیست و اهداف عینی سازمان در انجام وظایف قانونی خود مختل شده و یا ممکن است مختل شود و یا سازمان از مزیت رقابتی ناعادلانه برخوردار گردد (Sukayri, 2017). همچنین؛ قانون تدارکات فدرال (Federal Acquisition Regulation) آمریکا تعارض منافع سازمانی (سازمان محور) را به سه دسته تقسیم می‌کند: «قواعد نابرابر زمین بازی»، «دسترسی نابرابر به اطلاعات» و «مخدوش بودن عینیت». برای آشنایی بیشتر به یادداشت آقای بهنام ذوقی رودسری «تعارض منافع سازمانی چیست؟» در تارنمای مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی رجوع شود.

مدیریت تعارض منافع در دیگر کشورها و ایران

کشورهای مختلف از نظر سطح قوانینشان در زمینه مدیریت تعارض منافع وضعیت مشابهی ندارند. به عنوان مثال ایالات متحده آمریکا^۱ از دهه ۱۹۶۰ به این سو به این مهم توجه کرده و قوانین لازم را نیز در این ارتباط به تصویب رسانده است. در حالی که در کره جنوبی از سال ۲۰۰۲ به این سو، سیاست‌های نرم به جای سیاست سخت به منظور از بین بردن پیش‌دستانه احتمال وقوع فساد در پیش گرفته شد و منجر به تشکیل کمیسیون مستقل مبارزه علیه فساد در سال ۲۰۰۲ گردید.

در ایران تاکنون قانون مشخصی در ارتباط با مدیریت تعارض منافع به تصویب نرسیده است، اما در قوانین مختلفی به صورت پراکنده به مواردی از تعارض منافع اشاره شده است. در این میان می‌توان به قانون منع مداخله وزرا و نمایندگان مجلسین و کارمندان دولت در معاملات دولتی و کشوری مصوب ۱۳۳۷، قانون ممنوعیت پورسانت در معاملات خارجی مصوب ۱۳۷۲، قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل مصوب ۱۳۷۳، قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶، قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷، قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۴، قانون ارتقای سلامت اداری و نظام مقابله با فساد مصوب ۱۳۹۰^۲ و قانون رسیدگی به داریی مقامات، مسئولان و کارگزاران جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۱ اشاره داشت. همچنین، دولت جمهوری اسلامی ایران در آبان ماه سال ۱۳۹۸ لایحه‌ای با عنوان «نحوه مدیریت تعارض منافع در انجام وظایف قانونی و ارائه خدمات عمومی» برای طی مراحل قانونی به مجلس شورای اسلامی ارسال کرد. لایحه یاد شده هم‌اکنون در دست بررسی است.

جمع‌بندی

همان‌طور که پیش‌تر از نظر گذشت، تعارض منافع مجموعه‌ای از موقعیت‌ها است که در آن تصمیمات و اقدامات حرفه‌ای تحت تأثیر یک منفعت ثانویه قرار بگیرد. به بیان دیگر، تعارض منافع بستر وقوع فساد، ناکارآمدی و نابرابری را فراهم می‌کند و مدیریت آن به نوعی تلاش برای پیشگیری از وقوع فساد (در پیش گرفتن رویکرد سیاست‌های پیش‌دستانه و نرم)، افزایش بهره‌وری و سهم‌بری عادلانه عوامل در زنجیره تولید تا مصرف متناسب با نقش آن‌ها در ایجاد ارزش خواهد بود، بنابراین توجه به این مهم بسیار حیاتی و راهگشا است.

۱. نمایندگان دوره نود و پنجم کنگره بعد از رسوایی واترگیت، قانون اصول اخلاقی در دولت را تصویب کردند.

۲. این قانون در آذر ماه سال ۱۳۹۰ برای اجرای آزمایشی به مدت سه سال ابلاغ شد. در آذرماه سال ۱۳۹۸ لایحه جدیدی در این زمینه به مجلس شورای اسلامی ارسال شد که در مقدمه آن آمده است: با عنایت به انقضای مدت اجرای آزمایشی قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد- مصوب ۱۳۹۰- و با توجه به نتایج حاصل از ارزیابی تأثیرات اجرای قانون مذکور در هشت سال گذشته، اتخاذ تدابیر و اقدامات روزآمد برای تقویت شاخص‌های شفافیت، پایش، پاسخگویی و انضباط اداری و مالی ضروری است.

اشتغال در بخش عمومی، اهرم‌های متنوعی را در اختیار یک مسئول قرار می‌دهد. از سوءاستفاده از اعتبار و جایگاه گرفته تا درز اطلاعات دسته اول (محرمانه)^۱ و اثرگذاری بر روند تصویب قوانین و فرایندهای سیاست‌گذاری. اطلاعات ساده‌ای مانند تغییرات نرخ خوراک یک صنعت، تعرفه‌های گمرکی و یا سیاست‌های تجاری حتی برای یک محصول یا یک صنعت، می‌تواند موجبات درآمدهای هنگفت مالی را فراهم نماید. همچنین، یک تصمیم ساده برای تأمین مایحتاج روزمره برای دستگاه و سازمان‌های دولتی می‌تواند سودهای قابل توجهی را برای شرکت‌های خصوصی داشته باشد.

گفتنی است نکته کلیدی در شناسایی موقعیت‌های تعارض منافع فردمحور و نحوه پیشگیری از آن، توجه به سازوکارهای تأثیرگذار بر انگیزه‌های بازیگران است. در واقع تعارض منافع یک مسئله گسترده و چندوجهی است. از این رو مدیریت تعارض منافع مستلزم توجه به الزامات و تفاوت‌های یک نظام انسانی با یک نظام ماشینی است؛ زیرا ربات‌ها همان کاری را انجام می‌دهند که برای آن برنامه‌ریزی شده‌اند. در حالی که آدم‌ها انگیزه‌های گوناگون و بعضاً متناقضی دارند و به عبارتی این کشمکش درونی جزئی از خلقت آدمیزاد بوده و ممکن است به هیچ طریقی از میان نرود. قابل توجه است تجارب کشورها نشان می‌دهد که الگوی برتری برای تقویت راست‌کرداری در مواجهه افراد با موقعیت‌های تعارض منافع فردمحور وجود ندارد. همچنین، مدیریت بخشی از تعارض منافع در هر سازمانی، نیازمند سازوکارهای متناسب با خود خواهد بود. به بیان دیگر، در نظر گرفتن مجموعه راهکارهای مشخص و استاندارد برای مدیریت تمامی مصادیق موقعیت‌های تعارض منافع در هر سازمان راهگشا نخواهد بود؛ زیرا علاوه بر منحصر به فرد بودن مأموریت‌ها، اهداف و وظایف هر سازمان، مصادیق، انگیزه‌ها و ساختار سازمانی آن‌ها نیز متفاوت است.

در مسیر شاخص‌سازی سلامت اداری برای سازمان برنامه و بودجه

علاوه بر شاخص‌های مندرج در گزارش پایه‌ای بررسی اجمالی شاخص‌های سنجش فساد و پیشنهادهایی برای تدوین شاخص فساد اداری در دستگاه‌های حوزه اقتصاد کلان که برای دستگاه‌محور نمودن شاخص‌ها یا به بیان دیگر، بومی کردن دستگاهی مورد استفاده قرار خواهد گرفت. مبانی پایه و تجربه بین‌المللی نیز باید مورد سنجش قرار گیرد، در ضمن ضروری است در طراحی شاخص‌های بومی سلامت اداری در سازمان برنامه و بودجه کشور به نکات زیر توجه شود:

۱- موضوع فساد در سازمان می‌تواند از جنبه عمومی و فارغ از وظایف اصلی مطرح باشد، این نوع فساد می‌تواند در بستر مواردی مانند استخدام و به‌کارگیری نیرو، خارج از فرایند رسمی جذب نیروی سازمان سنجش، خرید

۱. منظور از اطلاعات محرمانه، اطلاعات طبقه‌بندی شده نیست. بلکه منظور اطلاعات دسته اول است که هنوز اطلاع‌رسانی رسمی در مورد آن‌ها صورت نگرفته و به طور عمومی منتشر نشده است. به عنوان مثال، اطلاعات سیاست‌های تجاری مانند تعرفه، معافیت‌ها و مشوق‌ها که در لوائح برنامه‌های توسعه و بودجه‌های سنواتی مبنای برنامه‌ریزی قرار می‌گیرد و برای تصویب نهایی به قانون‌گذار پیشنهاد می‌شود تا قبل از نهایی شدن و انتشار رسمی لوائح معمولاً در دسترس عموم قرار نمی‌گیرد.

خدمات، عدم رعایت قوانین و مقررات کشوری در امور مالی، اشتغال همزمان و غیرقانونی و نظایر آن شکل بگیرد که لازم است شاخص‌های سنجش آن پیشنهاد شود.

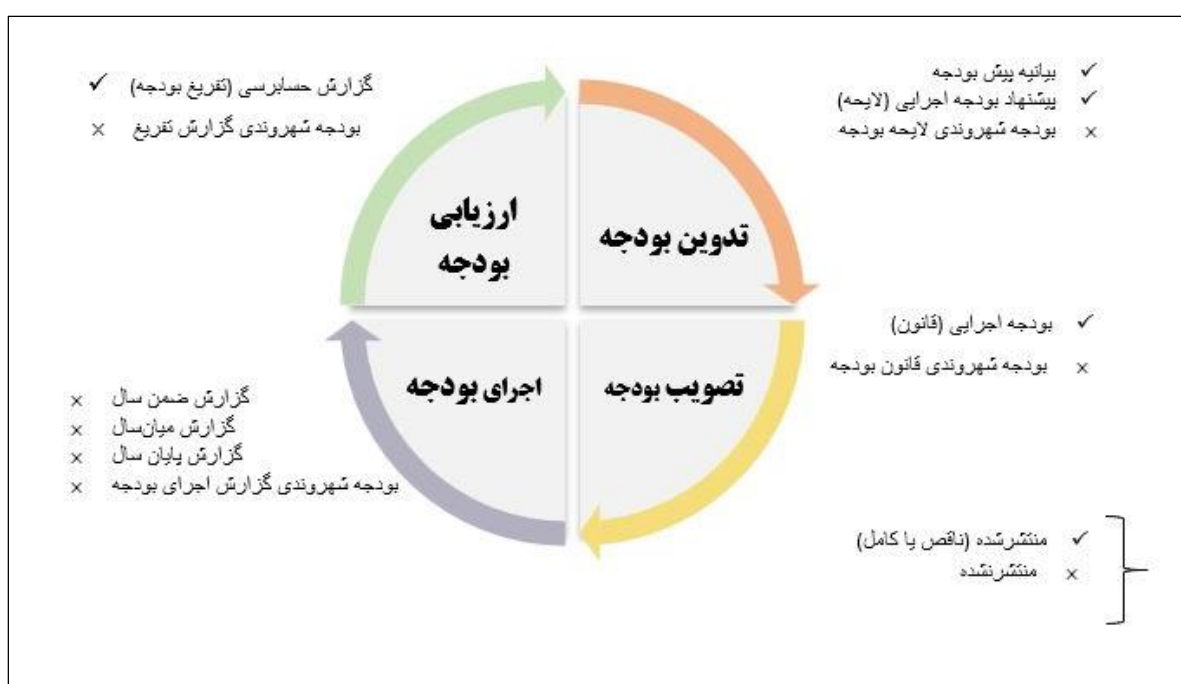
۲- در حوزه اختصاصی نیز با توجه به اشراف مدیران و کارشناسان سازمان به حیطة وظایف، فرایندهای قانونی در مورد آن‌ها و خروجی فعالیت‌ها، ضروری است ضمن طبقه‌بندی و تفکیک اصلی آن‌ها، شاخص‌هایی برای رصد صحت اقدامات از منظر سلامت اداری معرفی شوند. به عنوان نمونه به وظایف زیر اشاره می‌شود:

- تشخیص صلاحیت و رتبه‌بندی مشاوران و پیمانکاران
- تهیه، تنظیم و تخصیص بودجه کل کشور (توزیع اعتبارات در تفکیک هزینه‌ای و تملک دارایی سرمایه‌ای)
- شفافیت و وضوح اسناد بودجه‌ای در ابعاد مختلف
- تهیه و تنظیم و مبادله موافقت‌نامه‌ها
- تصمیم‌گیری و توزیع اعتبارات متمرکز
- نظارت بر طرح و پروژه‌های عمرانی
- پیگیری گزارش نظارتی
- تنظیم متون به عنوان لایحه، تبصره، آئین‌نامه، دستورالعمل و یا موارد مشابه (محیط حقوقی)
- اظهارنظر کارشناسی و تصمیم‌گیری در دعاوی حقوقی
- پیشبرد الگوی مشارکت عمومی - خصوصی
- تهیه و تنظیم برنامه‌های میان‌مدت و نظارت بر آن‌ها
- تصمیم‌گیری در خصوص جهت‌گیری‌های کلان اقتصادی (قیمت‌گذاری، فاینانس و ...)

۳- برای نمونه در بخش پایانی این نوشتار، جهت روشن‌گری در رابطه با نحوه ساختن گزاره‌های پرسشی برای تهیه سنجه‌هایی در مورد شفافیت بودجه، مجموعه گزاره‌هایی تدوین شده‌اند که در قالب فرایند بازخورد از متولیان رسمی تصمیم‌گیری در خصوص بودجه‌ریزی می‌تواند محور «شفافیت» از شاخص سلامت اداری را در خصوص یکی از «محصول»‌های سازمان برنامه و بودجه احصا کند. چنین پرسش‌هایی می‌توانند در چارچوبی دیگر برای دروندادها و فرایندهای جاری در سازمان نیز به کار برده شوند. اگرچه جهت بومی‌سازی مضامین و تدوین پرسش‌ها، حضور مستمر و مؤثر کارشناسان سازمان که مسلح به اطلاعات روزآمد از فرایندهای سازمانی هستند، بایسته است.

خلاصه گزارش شاخص شفافیت بودجه سازمان بین‌المللی همکاری‌های بودجه‌ای (IBP)

شاخص شفافیت بودجه سازمان بین‌المللی همکاری‌های بودجه‌ای (IBP)، به ارزیابی ۸ سند کلیدی بودجه و ۵ سند پشتیبانی بودجه که باید در دسترس عموم قرار بگیرد می‌پردازد. این شاخص تاکنون به ارزیابی وضعیت بودجه بیش از ۸۰ کشور در دوره زمانی ۲۰۰۲ تا ۲۰۲۱ پرداخته است. این سازمان با استفاده از روش پیمایش بودجه باز (OBS) که نظرسنجی و تحلیل جامع است، بدین مسئله ورود می‌کند آیا دولت‌ها امکان دسترسی به اطلاعات بودجه و فرصت‌های مشارکت در روند بودجه در سطح ملی را در اختیار مردم و ذینفعان سازمانی قرار می‌دهند یا خیر. این روش همچنین ظرفیت و استقلال نهادهای نظارتی رسمی را ارزیابی می‌کند.

شکل ۸: وضعیت ۸ سند کلیدی بودجه در چرخه بودجه‌ریزی کشور

منبع: توانمندسازی حاکمیت و جامعه

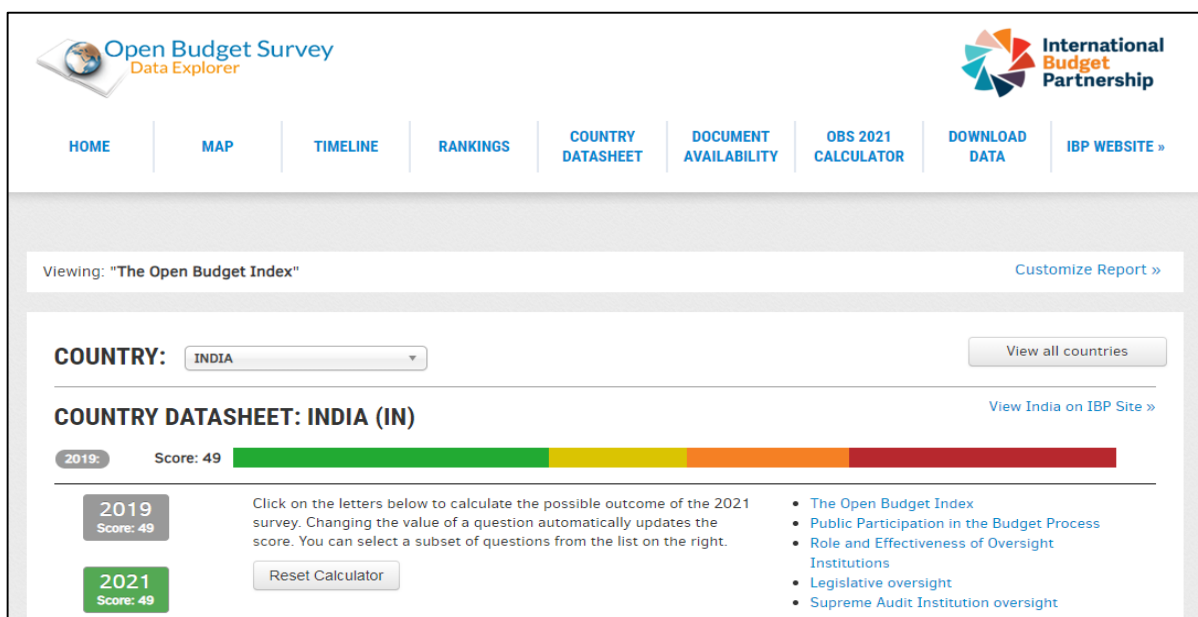
اکثر پرسش‌های پیمایش آنچه را که در عمل اتفاق می‌افتد ارزیابی می‌کنند، نه آنچه را که طبق قانون لازم است. این نظرسنجی محتویات و انتشار به موقع هشت سند کلیدی بودجه را که همه کشورها باید در نقاط مختلف فرایند بودجه تهیه کنند، با توجه به معیارهای عملکرد خوب عمومی برای مدیریت مالی دولتی، مورد ارزیابی قرار می‌دهد. پیمایش بودجه باز موضوعات مهم مرتبط با جامعه مدنی و حکمرانی خوب را پوشش می‌دهد، از جمله میزان مشارکت مردم در هر مرحله از فرایند بودجه، عوامل مربوط به قدرت قانونگذاری و نقش دفتر حسابرسی ملی مستقل هر کشور در بودجه‌ریزی.

تقریباً همه محققان مسئول تکمیل پرسشنامه بودجه باز متعلق به نهادهای دانشگاهی یا سازمان‌های جامعه مدنی هستند. همه پاسخ‌ها با شواهد و اسناد، مانند نقل قول از اسناد بودجه، قوانین کشور، مصاحبه با مقامات دولتی، قانونگذاران یا کارشناسان متقن می‌شوند.

این نظرسنجی چه چیزی را اندازه‌گیری می‌کند؟ چگونه از نتایج آن استفاده کنیم؟

پیمایش بودجه باز، دسترسی مردم به اطلاعات بودجه و سایر شیوه‌های بودجه‌بندی با پیش‌فرض پاسخگویی نهاد بودجه‌ریز ارزیابی می‌کند. اکثر سؤالات نظرسنجی آنچه را که در عمل اتفاق می‌افتد ارزیابی می‌کنند. این نظرسنجی با توجه به معیارهای عملکرد خوب عمومی برای مدیریت مالی دولتی، محتویات و انتشار به موقع هشت سند کلیدی بودجه را که همه کشورها باید در نقاط مختلف فرایند بودجه تهیه کنند، مورد ارزیابی قرار می‌دهد. هشت سند کلیدی بودجه عبارت‌اند از: بخشنامه بودجه، لایحه بودجه، قانون بودجه، سند بودجه شهروندی، گزارش عملکرد بودجه ماهانه یا سه‌ماهه، گزارش میان‌سال، گزارش پایان سال، گزارش تفریح بودجه. پیمایش بودجه باز موضوعات مهمی را برای جامعه مدنی و طرفداران حکمرانی خوب پوشش می‌دهد، از جمله میزان مشارکت مردم در هر مرحله از فرایند بودجه، عوامل مربوط به قدرت قانونگذاری و نقش دفتر حسابرسی ملی مستقل کشور. نمره شاخص بودجه باز یک کشور (OBI) نشان‌دهنده جامع بودن اطلاعات بودجه عمومی در هشت سند اصلی بودجه است. نمره‌ای از ۰ تا ۱۰۰ به هر کشور اختصاص می‌دهد که ۸۱-۱۰۰ به معنی شفافیت و نظارت عمومی گسترده و ۰-۲۰ شفافیت و نظارت پایین است. نمونه سؤالات این پیمایش در ادامه ذکر شده است:

پرسشنامه بودجه باز

شکل ۹: نمایی از پرسشنامه بودجه باز هند

پرسش ۱: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، مخارج مربوط به سال بودجه را در قالبی که توسط واحد اداری (وزارتخانه، دیپارتمان یا آژانس خاصی) طبقه‌بندی شده است ارائه می‌کند؟

الف: بله واحدهای اجرایی مسئول تمامی مخارج مطرح شده هستند.

ب: بله واحدهای اداری مسئول دستکم دوسوم مخارج مطرح شده هستند.

پ: بله واحدهای اداری مسئول کمتر از دوسوم مخارج مطرح شده هستند.

ت: خیر، مخارج از سوی واحدهای اداری ارائه نشده‌اند.

ث: سایر.

پرسش ۲: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، مخارج را برای سال بودجه‌ای منطبق با طبقه‌بندی کاربردی ارائه می‌کند؟

الف: بله مخارج در قالب طبقه‌بندی کاربردی ارائه می‌شوند

ب: خیر، مخارج در قالب طبقه‌بندی کاربردی ارائه نمی‌شوند.

پ: سایر.

پرسش ۳: چنانچه طرح بودجه اجرایی یا هر سندی بودجه‌ای پشتیبان دیگر، مخارج را بر اساس طبقه‌بندی کاربردی ارائه دهند، آیا این طبقه‌بندی با استانداردهای بین‌المللی انطباق دارد؟

الف: بله طبقه‌بندی کاربردی با استانداردهای بین‌المللی منطبق است.

ب: خیر، طبقه‌بندی کاربردی با استانداردهای بین‌المللی منطبق نیست یا این که مخارج در قالب طبقه‌بندی کاربردی ارائه نمی‌شوند.

پ: سایر.

پرسش ۴: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، مخارج را برای سال بودجه‌ای منطبق با طبقه‌بندی اقتصادی ارائه می‌کند؟

الف: بله مخارج در قالب طبقه‌بندی اقتصادی ارائه می‌شوند.

ب: خیر، مخارج در قالب طبقه‌بندی اقتصادی ارائه نمی‌شوند.

پ: سایر.

پرسش ۵: چنانچه طرح بودجه اجرایی یا هر سندی بودجه‌ای پشتیبان دیگر، مخارج را بر اساس طبقه‌بندی اقتصادی ارائه دهند، آیا این طبقه‌بندی با استانداردهای بین‌المللی انطباق دارد؟

الف: بله طبقه‌بندی اقتصادی با استانداردهای بین‌المللی منطبق است.

ب: خیر، طبقه بندی اقتصادی با استانداردهای بین المللی منطبق نیست یا این که مخارج در قالب طبقه بندی اقتصادی ارائه نمی شوند.

پ: سایر.

پرسش ۶: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه ای پشتیبان دیگر، مخارج را برای برنامه های منفرد برای سال بودجه ای ارائه می کند؟

الف: بله برنامه ها در رابطه با تمامی مخارج ارائه می شوند.

ب: بله برنامه ها نه برای کل مخارج، اما برای دستکم دوسوم آنها ارائه می شوند.

پ: بله برنامه های برای کمتر از دوسوم مخارج ارائه می شوند.

ت: خیر، مخارج بر اساس برنامه ارائه نمی شوند.

ث: سایر.

پرسش ۷: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه ای پشتیبان دیگر، برآوردهای مخارج را برای یک دوره چندساله (دستکم تا دو سال پس از سال بودجه ای) بر اساس هیچ یک از طبقه بندی های مذکور (اداری، اقتصادی یا کاربردی) ارائه می کند؟

الف: بله برآوردهای چندساله مخارج بر اساس تمامی طبقه بندی های مذکور ارائه می شوند.

ب: بله برآوردهای چندساله مخارج بر اساس دو تا سه طبقه بندی ارائه می شوند.

پ: بله برآوردهای چندساله مخارج بر اساس تنها یکی از سه طبقه بندی مذکور ارائه می شوند.

ت: خیر، برآوردهای مخارج چندساله بر اساس هیچ طبقه بندی ارائه نمی شوند.

ث: سایر.

پرسش ۸: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه ای پشتیبان دیگر، برآوردهای مخارج را برای یک دوره چندساله (دستکم تا دو سال پس از سال بودجه ای) بر اساس برنامه ارائه می کند؟

الف: بله برآوردهای چندساله برای برنامه های ناظر بر تمامی مخارج ارائه می شوند.

ب: برآوردهای چندساله نه برای همه برنامه ها، بلکه برای برنامه های ناظر بر دستکم دوسوم مخارج ارائه می شوند.

پ: برآوردهای چندساله برای برنامه های ناظر بر کمتر از دوسوم مخارج ارائه می شوند.

ت: خیر، برآوردهای چندساله برای برنامه های ارائه نمی شوند.

ث: سایر.

پرسش ۹: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، منابع منفرد برای درآمدهای مالیاتی (نظیر مالیات بر درآمد یا ارزش افزوده) را برای سال بودجه‌ای ارائه می‌کند؟

الف: بله منابع منفرد در رابطه با درآمد مالیاتی برای تمامی درآمدهای مالیاتی ارائه می‌شوند.

ب: بله منابع منفرد در رابطه با درآمد مالیاتی نه برای تمامی درآمدهای مالیاتی، بلکه برای دستکم دوسوم آنها ارائه می‌شوند.

پ: بله منابع منفرد در رابطه با درآمدهای مالیاتی برای کمتر از دوسوم آنها ارائه می‌شوند.

ت: خیر، منافع منفرد در رابطه با درآمد مالیاتی ارائه نمی‌شوند.

ث: سایر.

پرسش ۱۰: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، منابع منفرد برای درآمدهای غیرمالیاتی (نظیر بورسیه‌ها، درآمدهای مالکانه و فروش کالا و خدماتی که دولت تولید کرده است) را برای سال بودجه‌ای ارائه می‌کند؟

الف: بله منابع منفرد در رابطه با درآمد غیرمالیاتی برای تمامی درآمدهای غیرمالیاتی ارائه می‌شوند.

ب: بله منابع منفرد در رابطه با درآمد غیرمالیاتی نه برای تمامی درآمدهای غیرمالیاتی، بلکه برای دستکم دوسوم آنها ارائه می‌شوند.

پ: بله منابع منفرد در رابطه با درآمدهای غیرمالیاتی برای کمتر از دوسوم آنها ارائه می‌شوند.

ت: خیر، منافع منفرد در رابطه با درآمد غیرمالیاتی ارائه نمی‌شوند.

ث: سایر.

پرسش ۱۱: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، برآوردهای درآمدی برای یک دوره چندساله (دستکم تا دو سال پس از سال بودجه‌ای) را به تفکیک (نظیر درآمدهای مالیاتی و درآمدهای غیر مالیاتی) ارائه می‌کند؟

الف: بله برآوردهای چندساله درآمد به تفکیک ارائه می‌شوند.

ب: خیر، برآوردهای چندساله درآمد به تفکیک ارائه نمی‌شوند.

پ: سایر.

پرسش ۱۲: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، برآوردهای مربوط به منابع منفرد درآمدی را برای یک دوره چندساله (دستکم تا دو سال پس از سال بودجه‌ای) ارائه می‌دهند؟

الف: بله برآوردهای چندساله برای منابع منفرد درآمدی برای تمامی درآمدها ارائه می‌شود.

ب: بله برآوردهای چندساله برای منابع منفرد درآمدی نه برای همه درآمدها، بلکه دستکم برای دوسوم آنها ارائه می شود.

پ: بله برآوردهای چندساله برای منابع منفرد درآمدی برای کمتر از یک سوم درآمدها ارائه می شوند.

ت: خیر، برآوردهای چندساله برای منابع منفرد درآمدی برای تمامی درآمدها ارائه نمی شود.

ث: سایر.

پرسش ۱۳: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه ای پشتیبان دیگر، برآوردهایی را در رابطه با بدهی و استقراض دولتی، میزان استقراض جدید طی سال بودجه ای، کل بدهی منتشرشده در پایان سال بودجه ای و پرداخت های بهره مربوط به دیون در سال بودجه ای را ارائه می کند؟

الف: بله هر سه برآورد مذکور در رابطه با استقراض و دیون دولتی ارائه می شوند.

ب: بله دو تا از سه برآورد مذکور در رابطه با استقراض و دیون دولتی ارائه می شوند.

پ: بله یکی از سه برآورد مذکور در رابطه با استقراض و دیون دولتی ارائه می شوند.

ت: خیر، هیچ یک از سه برآورد مذکور در رابطه با استقراض و دیون دولتی ارائه نمی شوند.

ث: سایر.

پرسش ۱۴: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه ای پشتیبان دیگر، اطلاعاتی در رابطه با ترکیب کل بدهی منتشرشده برای پایان سال بودجه ای را ارائه می کنند؟ (عناصر اصلی این اطلاعات باید شامل نرخ های بهره مربوط به این بدهی ها، مشخصات مربوط به سررسید آنها و نوع آنها از نظر بدهی داخلی و خارجی باشد)

الف: اطلاعات فرای عناصر اصلی مذکور در رابطه با ترکیب کل بدهی منتشرشده ارائه می شوند.

ب: بله اطلاعات اصلی مذکور در رابطه با ترکیب کل بدهی منتشرشده ارائه می شوند.

پ: بله اطلاعاتی ارائه می شوند اما برخی از عناصر اصلی مذکور در آنها وجود ندارد.

ت: خیر. اطلاعات مربوط به ترکیب کل بدهی منتشرشده ارائه نمی شوند.

ث: سایر.

پرسش ۱۵: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه ای پشتیبان دیگر، اطلاعاتی را در رابطه با شرایط اقتصاد کلان که پیش بینی های بودجه ای بر اساس آنها تدوین شود ارائه می کند؟ (اطلاعات اصلی باید شامل مباحثی پیرامون دورنمای اقتصادی بر مبنای سطح GDP اسمی، نرخ تورم، رشد GDP واقعی و نرخ های بهره باشد)

الف: بله اطلاعات فرای عناصر اصلی مذکور در رابطه با شرایط اقتصاد کلان ارائه می شوند.

ب: بله اطلاعات اصلی مذکور در رابطه با شرایط اقتصاد کلان ارائه می شوند.

پ: بله اطلاعاتی ارائه می‌شوند اما برخی از عناصر اصلی مذکور در آن‌ها وجود ندارد.

ت: خیر، اطلاعات مربوط به شرایط اقتصاد کلان ارائه نمی‌شوند.

ث: سایر.

پرسش ۱۶: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، تأثیر فرض‌های مختلف ناظر بر شرایط اقتصاد کلان (نظیر تحلیل حساسیت) را بر بودجه نشان می‌دهد؟ (اطلاعات اصلی باید شامل برآورد تأثیر بر مخارج، درآمد و بدهی بر مفروضات مختلف برای نرخ تورم، رشد GDP واقعی و نرخ‌های بهره باشد).

الف: بله اطلاعات فرای عناصر اصلی ارائه می‌شوند تا تأثیر فرض‌های مختلف در رابطه با اقتصاد کلان بر بودجه را نشان دهد.

ب: بله اطلاعات مربوط به عناصر اصلی مذکور ارائه می‌شوند تا تأثیر فرض‌های مختلف در رابطه با اقتصاد کلان بر بودجه را نشان دهد.

پ: بله اطلاعات ارائه می‌شوند اما برخی از عناصر اصلی مذکور را شامل نمی‌شوند.

ت: خیر

پرسش ۱۷: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، اطلاعات سال بودجه‌ای در رابطه با چگونگی تأثیر طرح‌های سیاستی (به منزله سیاست‌هایی متمایز از سیاست‌های جاری) بر مخارج ارائه می‌کند؟
الف: بله برآوردهایی که نشان می‌دهند چگونه همه طرح‌های سیاستی جدید بر مخارج تأثیر می‌گذارند، همراه با یک مبحث روایتی، ارائه می‌شوند.

ب: بله برآوردهایی که نشان می‌دهند چگونه همه طرح‌های سیاستی جدید بر مخارج تأثیر می‌گذارند ارائه می‌شوند، اما مبحث روایتی به همراه آن نخواهد بود.

پ: بله برآوردهایی که نشان می‌دهند چگونه برخی از طرح‌های سیاستی جدید بر مخارج تأثیر می‌گذارند ارائه می‌شوند.

ت: خیر، برآوردهایی که نشان دهند چگونه طرح‌های سیاستی جدید بر مخارج تأثیر می‌گذارند ارائه نمی‌شوند.

ث: سایر.

پرسش ۱۸: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، اطلاعات سال بودجه‌ای در رابطه با چگونگی تأثیر طرح‌های سیاستی جدید بر درآمدها را ارائه می‌کند؟

الف: بله برآوردهایی که نشان می‌دهند چگونه همه طرح‌های سیاستی جدید بر درآمدها تأثیر می‌گذارند، همراه با یک مبحث روایتی، ارائه می‌شوند.

ب: بله برآوردهایی که نشان می دهند چگونه همه طرح های سیاستی جدید بر درآمدها تأثیر می گذارند ارائه می شوند، اما مبحث روایتی به همراه آن نخواهد بود.

پ: بله برآوردهایی که نشان می دهند چگونه برخی از طرح های سیاستی جدید بر درآمدها تأثیر می گذارند ارائه می شوند.

ت: خیر، برآوردهایی که نشان دهند چگونه طرح های سیاستی جدید بر درآمدها تأثیر می گذارند ارائه نمی شوند.
ث: سایر.

پرسش ۱۹: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه ای پشتیبان دیگر، مخارج را برای سال پیش از سال بودجه (BY-1) بر اساس یکی از طبقه بندی های مذکور (اداری، اقتصادی یا کاربردی) ارائه می کند؟

الف: بله برآوردهای مخارج برای BY-1 بر اساس همه طبقه بندی های مذکور (اداری، اقتصادی و کاربردی) ارائه می شوند.

ب: بله برآوردهای مخارج برای BY-1 برای دو تا از سه طبقه بندی مذکور ارائه می شوند.

پ: بله برآوردهای مخارج برای BY-1 تنها بر اساس یکی از سه طبقه بندی مذکور ارائه می شوند.

ت: خیر برآوردهای مخارج برای BY-1 بر اساس هیچ یک از طبقه بندی های مذکور (اداری، اقتصادی و کاربردی) ارائه نمی شوند.

ث: سایر.

پرسش ۲۰: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه ای پشتیبان دیگر، مخارج برنامه های منفرد را برای سال پیش از سال بودجه ای (BY-1) ارائه می کند؟

الف: بله برنامه های مربوط به کلیه مخارج برای سال BY-1 ارائه می شوند.

ب: بله برنامه های مربوط به دستکم دوسوم مخارج (نه برای همه مخارج) برای سال BY-1 ارائه می شوند.

پ: بله برنامه های مربوط به کمتر از دوسوم مخارج برای سال BY-1 ارائه می شوند.

ت: خیر، برنامه های مربوط به مخارج برای سال BY-1 ارائه نمی شوند.

ث: سایر.

پرسش ۲۱: آیا در طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه ای پشتیبان دیگر، برآوردهای مخارج برای سال پیش از سال بودجه ای (BY-1) بر اساس سطوح مصوب اولیه تعدیل شده اند تا مخارج واقعی را منعکس سازد؟

الف: بله برآوردهای مخارج برای سال پیش از سال بودجه‌ای (BY-1) بر اساس سطوح مصوب اولیه تعدیل شده‌اند.

ب: خیر، برآوردهای مخارج برای سال پیش از سال بودجه‌ای (BY-1) بر اساس سطوح مصوب اولیه تعدیل نشده‌اند.

پ: سایر.

پرسش ۲۲: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، برآوردهای مخارج را برای زمانی بیش از دو سال پیش از سال بودجه‌ای (برای BY-2 و پیش از آن) بر اساس هر یک از طبقه‌بندی‌های مذکور (اداری، اقتصادی یا کارکردی) ارائه می‌کند؟

الف: بله برآوردهای مخارج برای زمانی بیش از دو سال پیش از سال بودجه‌ای (برای BY-2 و پیش از آن) بر اساس هر سه طبقه‌بندی ارائه می‌شوند.

ب: برآوردهای مخارج برای زمانی بیش از دو سال پیش از سال بودجه‌ای (برای BY-2 و پیش از آن) بر اساس دو تا از سه طبقه‌بندی ارائه می‌شوند.

پ: برآوردهای مخارج برای زمانی بیش از دو سال پیش از سال بودجه‌ای (برای BY-2 و پیش از آن) بر اساس تنها یکی از سه طبقه‌بندی ارائه می‌شوند.

ت: خیر، برآوردهای مخارج برای زمانی بیش از دو سال پیش از سال بودجه‌ای (برای BY-2 و پیش از آن) بر اساس هیچ یک از سه طبقه‌بندی ارائه نمی‌شوند.

ث: سایر.

پرسش ۲۳: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، مخارج برنامه‌های منفرد را برای زمانی بیش از دو سال پیش از سال بودجه‌ای (برای BY-2 و پیش از آن) ارائه می‌کند؟

الف: بله برنامه‌های مربوط به کلیه‌ی مخارج برای BY-2 و پیش از آن ارائه می‌شوند.

ب: بله برنامه‌های مربوط به دوسوم مخارج (و نه همه آن‌ها) برای BY-2 و پیش از آن ارائه می‌شوند.

پ: بله برنامه‌های مربوط به کمتر از دوسوم مخارج برای BY-2 و پیش از آن ارائه می‌شوند.

ت: خیر، برنامه‌های مربوط به مخارج برای BY-2 و پیش از آن ارائه نمی‌شوند.

ث: سایر.

پرسش ۲۴: در طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، اخیرترین سالی که برای آن کلیه مخارج پیامدهای واقعی را منعکس می‌سازند کدام است؟

الف. دو سال پیش از سال بودجه‌ای (BY-2).

ب: سه سال پیش از سال بودجه‌ای (BY-3).

پ: پیش از BY-3.

ت: در بودجه یا سند بودجه‌ای پشتیبان، هیچ داده مشخصی برای همه مخارج وجود ندارد.

ث: سایر.

پرسش ۲۵: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، درآمد را بر اساس طبقه‌بندی (نظیر درآمدهای مالیاتی و غیرمالیاتی) برای سال پیش از سال بودجه‌ای (BY-1) ارائه می‌کند؟

الف: بله برآوردهای درآمدی برای BY-1 بر اساس طبقه‌بندی ارائه می‌شوند.

ب: خیر، برآوردهای درآمدی برای BY-1 بر اساس طبقه‌بندی ارائه نمی‌شوند.

پ: سایر.

پرسش ۲۶: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، منابع منفرد برای درآمد سال پیش از سال بودجه‌ای (BY-1) را ارائه می‌کند؟

الف. بله منابع منفرد برای کلیه درآمدها برای سال پیش از سال بودجه‌ای (BY-1) ارائه می‌شوند.

ب: بله منابع منفرد برای دستکم دوسوم درآمدها (و نه همه آنها) برای سال پیش از سال بودجه‌ای (BY-1) ارائه می‌شوند.

پ: بله منابع منفرد برای کمتر از دوسوم درآمدها برای سال پیش از سال بودجه‌ای (BY-1) ارائه می‌شوند.

ت: خیر، منابع منفرد برای درآمدها برای سال پیش از سال بودجه‌ای (BY-1) ارائه نمی‌شوند.

ث: سایر.

پرسش ۲۷: در طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، آیا برآوردهای اولیه برای درآمد سال پیش از سال بودجه‌ای به‌روز شده‌اند تا وصول درآمد واقعی را منعکس سازند؟

الف: بله برآوردهای درآمدی برای BY-1 از سطوح مصوب اولیه به‌روز شده‌اند.

ب: خیر، برآوردهای درآمدی برای BY-1 از سطوح مصوب اولیه به‌روز نشده‌اند.

پ: سایر.

پرسش ۲۸: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، برآوردهای درآمدی را بر اساس طبقه‌بندی (نظیر درآمدهای مالیاتی و غیرمالیاتی) برای زمانی بیش از دو سال پیش از سال بودجه‌ای (برای BY-2 و پیش از آن) ارائه می‌کند؟

الف: بله برآوردهای درآمدی برای BY-2 و سال‌های پیش از آن بر اساس طبقه‌بندی ارائه می‌شوند.

ب: خیر، برآوردهای درآمدی برای BY-2 و سال‌های پیش از آن بر اساس طبقه‌بندی ارائه نمی‌شوند.

پ: سایر.

پرسش ۲۹: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، منابع منفرد درآمدی برای زمانی بیش از دو سال پیش از سال بودجه‌ای (برای BY-2 و پیش از آن) ارائه می‌کند؟

الف: بله منابع منفرد درآمدی مربوط به کلیه درآمدها برای BY-2 و سال‌های پیش از آن ارائه می‌شوند.

ب: بله منابع منفرد درآمدی مربوط به دوسوم درآمدها (و نه همه درآمدها) برای BY-2 و سال‌های پیش از آن ارائه می‌شوند.

پ: بله منابع منفرد درآمدی مربوط به کمتر از دوسوم درآمدها برای BY-2 و سال‌های پیش از آن ارائه می‌شوند.

ت: خیر، منابع منفرد درآمدی مربوط به درآمدها برای BY-2 و سال‌های پیش از آن ارائه نمی‌شوند.

ث: سایر.

پرسش ۳۰: در طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، آخرین سالی که برای آن کلیه درآمدها پیامدهای واقعی را منعکس می‌کنند کدام است؟

الف: دو سال پیش از سال بودجه‌ای (BY-2).

ب: سه سال پیش از سال بودجه‌ای (BY-3).

پ: پیش از BY-3.

ت: در این رابطه هیچ داده مشخصی برای کلیه درآمدها در بودجه یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان ارائه نمی‌شوند.

ث: سایر.

پرسش ۳۱: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، اطلاعاتی را در رابطه با بدهی یا استقراض دولتی شامل ترکیبات آن، برای سال پیش از سال بودجه‌ای ارائه می‌کند؟ (اطلاعات اصلی باید شامل کل بدهی منتشرشده در پایان BY-1؛ میزان استقراض جدید لازم طی BY-1، پرداخت‌های بهره مربوط به بدهی، نرخ‌های بدهی بر بدهی، سررسید بدهی و داخلی یا خارجی بودن مصدر بدهی باشد).

الف: بله اطلاعات و رای عناصر اصلی مذکور در مورد بدهی دولتی ارائه می‌شوند.

ب: بله اطلاعات اصلی در رابطه با بدهی دولتی ارائه می‌شوند.

پ: بله اطلاعاتی ارائه می‌شوند، اما برخی از عناصر اصلی مذکور در آن‌ها وجود ندارد.

ت: خیر، اطلاعاتی در رابطه با بدهی دولتی ارائه نمی‌شوند.

ث: سایر.

پرسش ۳۲: در طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، اخیرترین سالی که برای آن داده‌های مربوط به بدهی پیامدهای واقعی را منعکس می‌سازند کدام است؟

الف: دو سال پیش از سال بودجه‌ای (BY-2).

ب: سه سال پیش از سال بودجه‌ای (BY-3).

پ: پیش از BY-3.

ت: در این رابطه هیچ داده مشخصی برای بدهی دولتی در بودجه یا سند بودجه‌ای پشتیبان وجود ندارد.

ث: سایر.

پرسش ۳۳: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، اطلاعاتی را در رابطه با صندوق‌های فرابودجه‌ای دستکم برای سال بودجه‌ای ارائه می‌کند؟ (اطلاعات اصلی باید شامل تعیین هدف یا منطق سیاستی برای صندوق فرابودجه‌ای و داده‌های کامل درآمد، مخارج و تأمین مالی باشد).

الف: بله اطلاعات فرای عناصر اصلی مذکور برای صندوق‌های فرابودجه‌ای ارائه می‌شوند.

ب: بله اطلاعات اصلی برای صندوق‌های فرابودجه‌ای ارائه می‌شوند.

پ: بله در این رابطه اطلاعاتی ارائه می‌شوند، اما برخی از عناصر اصلی مذکور در آن وجود ندارد.

ت: خیر، اطلاعاتی در رابطه با صندوق‌های فرابودجه‌ای ارائه نمی‌شود.

ث: سایر.

پرسش ۳۴: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، منابع تأمین مالی اصلی دولت (هم در مورد بودجه و هم فرابودجه) را در قالب یکپارچه برای دستکم سال بودجه‌ای ارائه می‌کند؟

الف: بله منابع تأمین مالی اصلی دولت در قالبی یکپارچه ارائه می‌شوند.

ب: خیر، منابع تأمین مالی اصلی دولت در قالبی یکپارچه ارائه نمی‌شوند.

پ: سایر.

پرسش ۳۵: آیا طرح بودجه اجرایی یا هر سند بودجه‌ای پشتیبان دیگر، برآوردهایی درباره پرداخت‌های انتقالی بینادولتی دستکم برای سال بودجه‌ای ارائه می‌کند؟

الف: بله برآوردهای تمامی انتقال‌های بینادولتی، به همراه مبحثی روایتی در مورد آن‌ها، ارائه می‌شوند.

ب: بله برآوردهای تمامی انتقال‌های بینادولتی ارائه می‌شوند، اما مبحث روایتی در آن‌ها وجود ندارد.

پ: بله برآوردهای برخی از انتقال‌های بینادولتی ارائه می‌شوند.

ت: خیر، برآوردهای انتقال‌های بینادولتی ارائه نمی‌شوند.

ث: سایر.

پرسش ۳۶: آیا طرح بودجه اجرایی یا هرگونه اسناد بودجه الحاقی هزینه‌های متفاوتی (مانند جنسیت، سن، درآمد یا منطقه) را برای نشان دادن تأثیر مالی سیاست‌ها بر گروه‌های مختلف شهروندان، برای حداقل سال بودجه ارائه می‌دهد؟

الف: بله حداقل سه هزینه جایگزین برای نشان دادن تأثیر مالی سیاست‌ها بر گروه‌های مختلف شهروندان ارائه شده است.

ب: بله دو هزینه جایگزین برای نشان دادن تأثیر مالی سیاست‌ها بر گروه‌های مختلف شهروندان ارائه شده است.

ج: بله یک هزینه جایگزین برای نشان دادن تأثیر مالی سیاست‌ها بر گروه‌های مختلف شهروندان ارائه شده است.

د: خیر، هزینه‌های جایگزین برای نشان دادن تأثیر مالی سیاست‌ها بر گروه‌های مختلف شهروندان ارائه نمی‌شود.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۳۷: آیا طرح بودجه اجرایی یا هرگونه اسناد بودجه الحاقی، برآوردی از تبادلات به شرکت‌های دولتی حداقل برای سال بودجه ارائه می‌دهند؟

الف: بله برآورد کلیه تبادلات به شرکت های دولتی همراه با توضیحات ارائه شده است.

ب: بله برآورد کلیه تبادلات به شرکت های دولتی ارائه شده، اما توضیحات در آن گنجانده نشده است.

ج: بله برآورد برخی از تبادلات اما نه همه آنها به شرکت های دولتی ارائه شده است.

د: خیر، برآوردی از تبادلات به شرکت های دولتی ارائه نشده است.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۳۸: آیا طرح بودجه اجرایی یا هرگونه اسناد بودجه الحاقی اطلاعاتی در مورد فعالیت های شبه مالی حداقل برای سال بودجه ارائه می دهد؟ (اطلاعات اصلی باید شامل بیانیه هدف یا منطق سیاست برای فعالیت های شبه مالی و بهره برداران مورد نظر باشد)

الف: بله اطلاعات فراتر از اجزای اصلی برای همه فعالیت های شبه مالی ارائه شده است.

ب: بله اطلاعات اصلی برای همه فعالیت های شبه مالی ارائه شده است.

ج: بله اطلاعات ارائه می شود، اما برخی اجزای اصلی یا برخی فعالیت های شبه مالی را شامل نمی شود.

د: خیر، اطلاعات مربوط به فعالیت های شبه مالی ارائه نمی شود.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۳۹: آیا طرح بودجه اجرایی یا اسناد بودجه الحاقی اطلاعاتی راجع به دارایی های مالی در اختیار دولت ارائه می دهد؟ (اطلاعات اصلی باید شامل فهرست دارایی ها و برآورد ارزش آنها باشد)

الف: بله اطلاعات فراتر از اجزای اصلی برای همه دارایی های مالی ارائه شده است.

ب: بله اطلاعات اصلی برای همه دارایی های مالی ارائه شده است.

ج: بله اطلاعات ارائه شده است، اما برخی از اجزای اصلی یا برخی دارایی های مالی را شامل نمی شود.

د: خیر، اطلاعات مربوط به دارایی های مالی ارائه نشده است.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۴۰: آیا طرح بودجه اجرایی یا هرگونه اسناد بودجه الحاقی اطلاعاتی در مورد دارایی های غیرمالی در اختیار دولت ارائه می دهد؟ (اطلاعات اصلی باید شامل فهرست دارایی ها بر اساس دسته بندی باشد)

الف: بله اطلاعات فراتر از اجزای اصلی برای همه دارایی های غیرمالی ارائه شده است.

ب: بله اطلاعات اصلی برای همه دارایی های غیرمالی ارائه شده است.

ج: بله اطلاعات ارائه شده است، اما برخی دارایی‌های غیرمالی را شامل نمی‌شود.

د: خیر، اطلاعات مربوط به دارایی‌های غیرمالی ارائه نشده است.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۴۱: آیا طرح بودجه اجرایی یا هرگونه اسناد بودجه الحاقی برآورد معوقات هزینه حداقل برای سال بودجه را ارائه می‌دهد؟

الف: بله برآورد تمام معوقات هزینه‌ها، همراه با توضیحات ارائه شده است.

ب: بله برآورد تمام معوقات هزینه ارائه شده است، اما شامل توضیحات نمی‌شود.

ج: بله برآورد برخی از معوقات هزینه (اما نه همه آنها) ارائه شده است.

د: خیر، برآورد معوقات هزینه ارائه نشده است.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۴۲: آیا طرح بودجه اجرایی یا اسناد بودجه الحاقی اطلاعاتی در مورد بدهی‌های احتمالی مانند ضمانت وام دولتی یا برنامه‌های بیمه ارائه می‌دهد؟ (اطلاعات اصلی باید شامل بیانیه هدف یا منطق بیمه‌نامه برای هر یک از بدهی‌های احتمالی باشد؛ ضمانت‌نامه‌های جدید یا تعهدات بیمه‌ای طرح شده برای سال بودجه؛ و کل مبلغ ضمانت‌نامه‌ها یا تعهدات بیمه‌ای (خالص ناخالص) در پایان دوره سال بودجه).

الف: بله اطلاعات فراتر از اجزای اصلی برای کلیه بدهی‌های احتمالی ارائه شده است.

ب: بله اطلاعات اصلی برای کلیه بدهی‌های احتمالی ارائه شده است.

ج: بله اطلاعات ارائه شده است، اما برخی از اجزای اصلی یا برخی از بدهی‌های احتمالی را شامل نمی‌شود.

د: خیر، اطلاعات مربوط به بدهی‌های احتمالی ارائه نشده است.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۴۳: آیا طرح بودجه اجرایی یا هرگونه اسناد بودجه الحاقی پیش‌بینی‌هایی را ارائه می‌دهد که بدهی‌های آینده دولت و پایداری منابع مالی آن را در بلندمدت ارزیابی کند؟ (اطلاعات اصلی باید حداقل ۱۰ سال را شامل شود و شامل مفروضات کلان اقتصادی و جمعیتی مورد استفاده و بحث در مورد پیامدهای مالی و مخاطرات پیش‌بینی شده باشد)

الف: بله اطلاعات فراتر از اجزای اصلی برای ارزیابی بدهی‌های آینده دولت و تداوم منابع مالی آن در درازمدت ارائه شده است.

ب: بله اطلاعات اصلی برای ارزیابی بدهی های آینده دولت و پایداری منابع مالی آن در بلندمدت ارائه شده است.

ج: بله اطلاعات ارائه شده است، اما برخی از اجزای اصلی را حذف می کند.

د: خیر، اطلاعات مربوط به بدهی های آینده و پایداری منابع مالی در بلندمدت ارائه نمی شود.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۴۴: آیا طرح بودجه اجرایی یا اسناد بودجه الحاقی برآوردی از منابع کمک های خیرین، اعم از مالی و غیرنقدی را ارائه می دهد؟

الف: بله برآورد همه منابع کمک های اهداکنندگان، همراه با توضیحات ارائه شده است.

ب: بله برآورد همه منابع کمک های اهداکنندگان ارائه شده است، اما توضیحات در آن گنجانده نشده است.

ج: بله برآورد برخی از منابع کمک های اهداکنندگان ارائه شده است، اما همه آنها ارائه نشده است.

د: خیر، برآورد منابع کمک های اهداکنندگان ارائه نشده است.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد .

پرسش ۴۵: آیا طرح بودجه اجرایی یا هرگونه اسناد بودجه الحاقی اطلاعاتی در مورد هزینه های مالیاتی حداقل برای سال بودجه ارائه می دهد؟ (اطلاعات اصلی باید شامل بیانیه هدف یا منطق سیاست برای هر هزینه مالیاتی، ذینفعان مورد نظر و برآورد درآمد از دست رفته باشد)

الف: بله اطلاعات فراتر از اجزای اصلی برای کلیه هزینه های مالیاتی ارائه می شود.

ب: بله اطلاعات اصلی برای تمام هزینه های مالیاتی ارائه شده است.

ج: بله اطلاعات ارائه شده است، اما برخی از اجزای اصلی یا برخی از هزینه های مالیاتی را شامل نمی شود.

د: خیر، اطلاعات مربوط به هزینه های مالیاتی ارائه نمی شود.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۴۶: آیا طرح بودجه اجرایی یا هرگونه اسناد بودجه الحاقی، اطلاعاتی در مورد هزینه های مالیاتی حداقل برای سال بودجه ارائه می دهد؟ (اطلاعات اصلی باید شامل بیانیه هدف یا منطق سیاست برای هر هزینه مالیاتی، ذینفعان مورد نظر و برآورد درآمد از دست رفته باشد)

الف: بله اطلاعات فراتر از اجزای اصلی برای کلیه هزینه های مالیاتی ارائه می شود.

ب: بله اطلاعات اصلی برای تمام هزینه های مالیاتی ارائه شده است.

ج: بله اطلاعات ارائه شده است، اما برخی از اجزای اصلی یا برخی از هزینه‌های مالیاتی را شامل نمی‌شود.

د: خیر، اطلاعات مربوط به هزینه‌های مالیاتی ارائه نمی‌شود.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۴۷: آیا طرح بودجه اجرایی یا هرگونه اسناد بودجه الحاقی برآوردی از درآمدهای اختصاصی ارائه می‌دهد؟

الف: بله برآورد همه درآمدهای اختصاصی، همراه با توضیحات ارائه شده است.

ب: بله برآورد تمام درآمدهای اختصاصی ارائه شده است، اما توضیحات در آن گنجانده نشده است.

ج: بله برآورد برخی از درآمدهای اختصاصی (اما نه همه آنها) ارائه شده است.

د: خیر، برآورد درآمدهای اختصاصی ارائه نشده است.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۴۸: آیا طرح بودجه اجرایی یا هرگونه اسناد بودجه الحاقی اطلاعاتی در مورد چگونگی ارتباط بودجه پیشنهادی (هم طرح‌های جدید و هم سیاست‌های موجود) با اهداف سیاست دولت در سال بودجه ارائه می‌دهد؟

الف: بله برآوردهایی که نشان می‌دهد چگونه بودجه پیشنهادی با تمام اهداف سیاست دولت در سال بودجه مرتبط است، همراه با توضیحات ارائه می‌شود.

ب: بله برآوردهایی که نشان می‌دهد چگونه بودجه پیشنهادی با تمام اهداف سیاست دولت در سال بودجه مرتبط است ارائه می‌شود، اما توضیحات در آن گنجانده نشده است.

ج: بله اطلاعاتی که نشان می‌دهد چگونه بودجه پیشنهادی با برخی از اهداف سیاست دولت در سال بودجه مرتبط می‌باشد، ارائه شده است.

د: خیر، اطلاعاتی در مورد پیوند بین بودجه و اهداف سیاست‌گذاری دولت برای سال بودجه ارائه نشده است.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۴۹: آیا طرح بودجه اجرایی یا هرگونه اسناد بودجه الحاقی اطلاعاتی در مورد چگونگی ارتباط بودجه پیشنهادی (هم طرح‌های جدید و هم سیاست‌های موجود) با اهداف سیاست دولت در یک دوره چند ساله (حداقل دو سال پس از سال بودجه) ارائه می‌دهد؟

الف: بله برآوردهایی که نشان می‌دهد چگونه بودجه پیشنهادی با تمام اهداف سیاست دولت در یک دوره چندساله مرتبط است، همراه با توضیحات ارائه شده است.

ب: بله برآوردهایی که نشان می دهد چگونه بودجه پیشنهادی با تمام اهداف سیاست دولت در یک دوره چندساله مرتبط است ارائه می شود، اما توضیحات در آن گنجانده نشده است.

ج: بله اطلاعاتی که نشان می دهد چگونه بودجه پیشنهادی با برخی از اهداف سیاست دولت در یک دوره چندساله مرتبط است، ارائه شده است.

د: خیر، اطلاعاتی در مورد پیوند بودجه و اهداف سیاست گذاری دولت برای یک دوره چندساله ارائه نمی شود.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۵۰: آیا طرح بودجه اجرایی یا هرگونه اسناد بودجه الحاقی داده های غیرمالی در مورد ورودی هایی را که حداقل برای سال بودجه باید به دست آورد ارائه می دهد؟

الف: بله داده های غیرمالی در مورد ورودی ها برای هر برنامه در تمام واحدهای اداری (توابع آنها) ارائه می شود.

ب: بله داده های غیرمالی در مورد ورودی ها برای همه واحدهای اداری (عملکردها) ارائه می شود، اما برای همه (هر برنامه) ارائه نمی شود.

ج: بله داده های غیرمالی در مورد ورودی ها برای برخی برنامه ها و/یا برخی واحدهای اداری (عملکردها) ارائه می شود.

د: نه داده های غیرمالی در مورد ورودی ها ارائه نمی شود.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۵۱: آیا طرح بودجه اجرایی یا هرگونه اسناد بودجه الحاقی داده های غیرمالی را در مورد نتایج (از نظر خروجی یا نتایج) حداقل برای سال بودجه ارائه می دهد؟

الف: بله داده های غیرمالی درباره نتایج برای هر برنامه در تمام واحدهای اداری (توابع) ارائه می شود.

ب: بله داده های غیرمالی درباره نتایج برای همه واحدهای اداری (عملکردها) ارائه می شود، اما برای همه (هر برنامه) ارائه نمی شود.

ج: بله داده های غیرمالی درباره نتایج برای برخی برنامه ها و/یا برخی واحدهای اداری (عملکردها) ارائه می شود.

د: خیر، داده های غیرمالی در مورد نتایج ارائه نشده است.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۵۲: آیا اهداف عملکرد به داده های غیرمالی درباره نتایج در طرح بودجه اجرایی یا هرگونه اسناد بودجه پشتیبانی اختصاص داده شده است؟

الف: بله اهداف عملکرد به تمام داده های غیرمالی در مورد نتایج اختصاص داده شده است.

ب: بله اهداف عملکرد به اکثر داده‌های غیرمالی درباره نتایج اختصاص داده شده است.

ج: بله اهداف عملکرد به برخی داده‌های غیرمالی درباره نتایج اختصاص داده شده است.

د: خیر، اهداف عملکرد به داده‌های غیرمالی درباره نتایج اختصاص داده نمی‌شود، یا بودجه داده‌های غیرمالی را در مورد نتایج ارائه نمی‌دهد.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۵۳: آیا پیشنهاد بودجه اجرایی یا هرگونه اسناد بودجه الحاقی برآوردی از سیاست‌ها (اعم از طرح‌های جدید و سیاست‌های موجود) ارائه می‌دهد که در نظر گرفته شده است به طور مستقیم به فقیرترین مردم کشور در حداقل سال بودجه داده شود؟

الف: بله برآورد تمام سیاست‌هایی که مستقیماً به نفع فقیرترین مردم کشور است، همراه با توضیحات ارائه شده است.

ب: بله برآورد کلیه سیاست‌هایی که مستقیماً به نفع فقیرترین مردم کشور است، ارائه شده، اما توضیحات در آن گنجانده نشده است.

ج: بله، برآورد برخی از سیاست‌ها (اما نه همه آنها) که به طور مستقیم به نفع فقیرترین مردم کشور می‌باشد، ارائه شده است.

د: خیر، برآورد سیاست‌هایی که مستقیماً به نفع فقیرترین مردم کشور است، ارائه نشده است.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۵۴: آیا دستگاه اجرایی برنامه زمان‌بندی خود را برای تدوین طرح بودجه اجرایی (سندی که در آن برای سایر نهادهای دولتی، مانند وزارتخانه‌ها یا دولت، برای ارسال طرح‌ها یا پیشنهادهای به وزارت دارایی یا سازمان مسئول هماهنگی تدوین بودجه تعیین مهلت شده است).

الف: بله یک جدول زمانی دقیق برای عموم منتشر می‌شود.

ب: بله جدول زمانی اعلام می‌شود، اما برخی جزئیات مستثنی نیست.

ج: بله جدول زمانی اعلام می‌شود، اما فاقد جزئیات مهم است.

د: نه جدول زمانی برای عموم صادر نمی‌شود.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۵۵: آیا بیانیه پیش از بودجه، اطلاعاتی در مورد پیش‌بینی اقتصاد کلان ارائه می‌دهد که بر اساس آن پیش‌بینی بودجه تهیه شده است؟ (اطلاعات اصلی باید شامل چشم‌انداز اقتصادی با برآورد سطح تولید ناخالص داخلی اسمی، نرخ تورم، رشد تولید ناخالص داخلی واقعی و نرخ بهره باشد)

الف: بله اطلاعات فراتر از عناصر اصلی برای پیش‌بینی اقتصاد کلان ارائه شده است.

ب: بله اطلاعات اصلی برای پیش‌بینی اقتصاد کلان ارائه شده است.

ج: بله اطلاعات ارائه شده است، اما برخی از اجزای اصلی را حذف شده است.

د: خیر، اطلاعات مربوط به پیش‌بینی کلان اقتصادی ارائه نشده است.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۵۶: آیا بیانیه پیش از بودجه اطلاعاتی در مورد سیاست‌ها و اولویت‌های مخارج دولت ارائه می‌دهد که منجر به برآوردهای دقیق بودجه آینده می‌شود؟ (اطلاعات اصلی باید شامل توضیحات سیاست‌ها و اولویت‌های هزینه و برآورد کل هزینه‌ها باشد).

الف: بله اطلاعات فراتر از اجزای اصلی برای سیاست‌ها و اولویت‌های مخارج دولت ارائه شده است.

ب: بله اطلاعات اصلی برای سیاست‌ها و اولویت‌های مخارج دولت ارائه شده است.

ج: بله اطلاعات ارائه شده است، اما برخی از عناصر اصلی را حذف می‌کند.

د: خیر، اطلاعات مربوط به سیاست‌های مخارج و اولویت‌های دولت ارائه نمی‌شود.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۵۷: آیا بیانیه پیش از بودجه اطلاعاتی در مورد سیاست‌ها و اولویت‌های درآمدی دولت ارائه می‌دهد که توسعه برآوردهای دقیق بودجه آینده را راهنمایی می‌کند؟ (اطلاعات اصلی باید شامل توضیح سیاست‌ها و اولویت‌های درآمد و برآورد کل درآمدها باشد).

الف: بله اطلاعات فراتر از عناصر اصلی برای سیاست‌ها و اولویت‌های درآمدی دولت ارائه شده است.

ب: بله اطلاعات اصلی برای سیاست‌ها و اولویت‌های درآمدی دولت ارائه شده است.

ج: بله اطلاعات ارائه شده است، اما برخی از اجزای اصلی حذف شده است.

د: خیر، اطلاعات مربوط به سیاست‌ها و اولویت‌های درآمدی دولت ارائه نمی‌شود.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۵۸: آیا صورت حساب قبل از بودجه سه برآورد مربوط به استقراض و بدهی دولت ارائه می‌دهد: میزان خالص استقراض جدید مورد نیاز در طول سال بودجه؛ کل بدهی‌های باقی‌مانده در پایان سال بودجه؛ و پرداخت سود بدهی برای سال بودجه؟

الف: بله هر سه برآورد مربوط به استقراض و بدهی دولت ارائه شده است.

ب: بله دو مورد از سه برآورد مربوط به استقراض و بدهی دولت ارائه شده است.

ج: بله یکی از سه برآورد مربوط به استقراض و بدهی دولت ارائه شده است.

د: نه هیچ یک از سه برآورد مربوط به استقراض و بدهی دولت ارائه نشده است.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۵۹: آیا صورت حساب قبل از بودجه برآوردی از کل هزینه‌ها برای یک دوره چند ساله (حداقل دو سال بعد از سال بودجه) ارائه می‌دهد؟

الف: بله برآورد هزینه‌های چندساله ارائه شده است.

ب: خیر، برآورد هزینه‌های چندساله ارائه نشده است.

ج: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۶۰: آیا بودجه مصوب برآورد هزینه‌ها را با هر یک از سه طبقه‌بندی هزینه (بر اساس طبقه‌بندی اداری، اقتصادی یا عملکردی) ارائه می‌دهد؟

الف: بله بودجه مصوب برآورد هزینه‌ها را بر اساس هر سه طبقه‌بندی هزینه (بر اساس طبقه‌بندی اداری، اقتصادی و عملکردی) ارائه می‌دهد.

ب: بله بودجه مصوب برآورد هزینه‌ها را با دو طبقه‌بندی از سه طبقه‌بندی هزینه ارائه می‌دهد.

ج: بله بودجه مصوب برآورد هزینه‌ها را تنها با یکی از سه طبقه‌بندی هزینه ارائه می‌دهد.

د: خیر، بودجه مصوب برآورد هزینه‌ها را با هیچ طبقه‌بندی هزینه ارائه نمی‌دهد.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۶۱: آیا بودجه مصوب برآورد هزینه‌های برنامه‌های فردی را ارائه می‌دهد؟

الف: بله بودجه مصوب برآوردی را برای برنامه‌های حساب شده جهت تمام هزینه‌ها ارائه می‌دهد.

ب: بله بودجه مصوب برآوردی را برای برنامه‌هایی که حداقل دو سوم هزینه‌ها را شامل می‌شود، ارائه می‌دهد.

ج: بله بودجه مصوب برآوردی را برای برنامه‌هایی که کمتر از دو سوم هزینه‌ها را شامل می‌شود، ارائه می‌دهد.

د: خیر، بودجه مصوب برآورد هزینه‌ها را بر اساس برنامه ارائه نمی‌دهد.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۶۲: آیا بودجه مصوب برآورد درآمد بر اساس طبقه‌بندی (مانند مالیات و غیر مالیاتی) را ارائه می‌دهد؟

الف: بله بودجه تصویب شده برآورد درآمد را بر اساس طبقه‌بندی ارائه می‌دهد.

ب: خیر، بودجه تصویب شده برآورد درآمد بر اساس طبقه‌بندی ارائه نمی‌دهد.

ج: قابل اجرا نیست/ سایر موارد

پرسش ۶۳: آیا بودجه مصوب منابع درآمد فردی را ارائه می‌دهد؟

الف: بله بودجه تصویب شده، منابع درآمدی جداگانه‌ای را برای کلیه درآمدها ارائه می‌دهد.

ب: بله بودجه تصویب شده منابع درآمدی جداگانه‌ای را ارائه می‌دهد که حداقل دو سوم درآمد را شامل می‌شود، اما نه همه آنها را.

ج: بله بودجه تصویب شده منابع درآمدی فردی را که کمتر از دو سوم کل درآمدها را شامل می‌شود، ارائه می‌دهد.

د: خیر، بودجه مصوب منابع درآمد فردی را ارائه نمی‌دهد.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۶۴: آیا بودجه مصوب سه برآورد میزان خالص استقراض جدید مورد نیاز در طول سال بودجه؛ کل بدهی‌های باقی‌مانده در پایان سال بودجه؛ و پرداخت سود بدهی برای سال بودجه مربوط به استقراض و بدهی دولت را اداره می‌دهد؟

الف: بله هر سه برآورد مربوط به استقراض و بدهی دولت ارائه شده است.

ب: بله دو مورد از سه برآورد مربوط به استقراض و بدهی دولت ارائه شده است.

ج: بله یکی از سه برآورد مربوط به استقراض و بدهی دولت ارائه شده است.

د: نه هیچ یک از سه برآورد مربوط به استقراض و بدهی دولت ارائه نشده است.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۶۵: بودجه شهروندان چگونه به مردم اطلاع‌رسانی می‌شود؟

الف: بودجه شهروندان از طریق ترکیبی از حداقل سه ابزار و رسانه مناسب مختلف (مانند اینترنت، بیلبوردها، برنامه‌های رادیویی، روزنامه‌ها و غیره) به طور گسترده منتشر می‌شود.

ب: بودجه شهروندان با استفاده از حداقل دو، اما کمتر از سه ابزار منتشر می‌شود، اما تلاش دیگری برای انتشار توسط دستگاه اجرایی انجام نمی‌شود.

ج: بودجه شهروندان فقط با استفاده از یک ابزار منتشر می‌شود.

د: بودجه شهروندان منتشر نمی‌شود.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۶۶: آیا دستگاه‌های اجرایی مکانیسم‌هایی را برای شناسایی الزامات عمومی مردم جهت اطلاعات بودجه قبل از انتشار بودجه شهروندان ایجاد کرده است؟

الف: بله دستگاه‌های اجرایی مکانیسم‌هایی را برای شناسایی الزامات عمومی مردم جهت اطلاعات بودجه‌ای در بودجه شهروندان ایجاد کرده و این مکانیسم‌ها در دسترس عموم مردم است و به طور گسترده مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ب: بله دستگاه‌های اجرایی مکانیسم‌هایی را برای شناسایی الزامات عمومی مردم برای اطلاعات بودجه در بودجه شهروندان ایجاد کرده است. در حالی که این مکانیسم‌ها در دسترس هستند، عموم مردم از آن استفاده نمی‌کنند.

ج: بله دستگاه‌های اجرایی مکانیسم‌هایی را برای شناسایی الزامات عمومی مردم جهت اطلاعات بودجه‌ای در بودجه شهروندان ایجاد کرده است، اما این مکانیسم‌ها در دسترس نیستند.

د: نه دستگاه اجرایی مکانیسمی برای شناسایی الزامات عمومی مردم برای اطلاعات بودجه در بودجه شهروندان ایجاد نکرده است.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۶۷: آیا نسخه‌های «شهروندان» اسناد بودجه در طول روند بودجه منتشر می‌شود؟

الف: نسخه‌ای از اسناد بودجه برای هر یک از چهار مرحله فرآیند بودجه (تدوین بودجه، تصویب، اجرا و حسابرسی) منتشر می‌شود.

ب: نسخه‌ای از اسناد بودجه شهروندان حداقل برای دو مرحله از چهار مرحله فرآیند بودجه منتشر می‌شود.

ج: نسخه‌ای از اسناد بودجه شهروندان برای حداقل یک مرحله از روند بودجه منتشر می‌شود.

د: هیچ نسخه‌ای از اسناد بودجه برای شهروندان منتشر نمی‌شود.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۶۸: آیا گزارش های سالانه هزینه های واقعی را با هر یک از سه طبقه بندی هزینه (بر اساس طبقه بندی اداری، اقتصادی یا عملکردی) ارائه می دهد؟

الف: بله گزارش های سالانه هزینه های واقعی را بر اساس هر سه طبقه بندی هزینه (بر اساس طبقه بندی اداری، اقتصادی و عملکردی) ارائه می دهد.

ب: بله گزارش های سالانه هزینه های واقعی را با دو طبقه بندی از سه طبقه بندی هزینه ارائه می دهد.

ج: بله گزارش های سالانه هزینه های واقعی را تنها با یکی از سه طبقه بندی هزینه ارائه می دهد.

د: خیر، گزارش های سالانه هزینه های واقعی را با طبقه بندی هزینه ارائه نمی کند.

ی: قابل اجرا نیست/ سایر موارد.

پرسش ۶۹: آیا گزارش هایی ضمن سال تولید می شوند که عملکرد مخارج واقعی برنامه های اجرایی منفرد را بازتاب دهند؟

الف: بله گزارش های ضمن سال از عملکرد مخارج واقعی هر یک از برنامه های اجرایی که شامل تمام و انواع مخارج می شوند وجود دارند.

ب: بله گزارش های ضمن سال از عملکرد مخارج واقعی هر یک از برنامه های اجرایی تولید می شوند که حدود دوسوم مخارج انجام شده را در بر دارند.

ج: بله گزارش های ضمن سال از عملکرد مخارج واقعی هر یک از برنامه های اجرایی تولید می شوند که کمتر از دوسوم مخارج انجام شده را در بر دارند.

د: خیر، گزارش های ضمن سال فاقد گزارش عملکرد از مخارج واقعی برنامه های اجرایی هستند.

ه: گزارش ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۷۰: آیا گزارش های ضمن سال، عملکرد و مخارج واقعی سال از ابتدا تاکنون را با برآورد انجام شده و مصوب در سال پایه برای همین دوره و یا سال قبل در همین دوره، مقایسه می کنند؟

الف: بله این نوع مقایسه ها در گزارش ضمن سال از عملکرد بودجه وجود دارند.

ب: خیر، این نوع مقایسه ها در گزارش ضمن سال از عملکرد بودجه وجود ندارند.

ج: گزارش ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۷۱: آیا گزارش های ضمن سال، دربرگیرنده عملکرد واقعی درآمدها، مثلاً به تفکیک درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدها هستند؟

الف: بله گزارش های ضمن سال، دربرگیرنده عملکرد واقعی درآمدها به تفکیک طبقه بندی درآمدی هستند.

- ب: خیر، گزارش‌های ضمن سال دربرگیرنده عملکرد واقعی درآمدها به تفکیک طبقه‌بندی درآمدی نیستند.
- ج: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.
- پرسش ۷۲: آیا گزارش‌های ضمن سال، تک تک منابع اصلی درآمدهای واقعی و وصول شده را نیز نشان می‌دهند؟
- الف: بله گزارش‌های ضمن سال، منابع اصلی درآمدهای واقعی وصول و جمع‌آوری شده را برای تمام اقلام درآمدی نشان می‌دهند.
- ب: بله گزارش‌های ضمن سال، منابع اصلی درآمدهای واقعی وصول و جمع‌آوری شده را برای دوسوم از اقلام درآمدی نشان می‌دهند.
- ج: بله گزارش‌های ضمن سال، منابع اصلی درآمدهای واقعی وصول و جمع‌آوری شده را برای کمتر از دوسوم از اقلام درآمدی نشان می‌دهند.
- د: خیر، گزارش‌های ضمن سال، تک تک منابع اصلی درآمدهای وصولی را در بر ندارند و نشان نمی‌دهند.
- ه: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.
- پرسش ۷۳: آیا گزارش‌های ضمن سال، عملکرد درآمدهای وصولی از ابتدای سال تاکنون را با برآورد انجام شده و مصوب در سال پایه برای همین دوره و یا سال قبل در همین مدت و دوره، مقایسه می‌کنند؟
- الف: بله این نوع مقایسه‌ها در گزارش ضمن سال از عملکرد درآمدها وجود دارند.
- ب: خیر، این نوع مقایسه‌ها در گزارش ضمن سال از عملکرد درآمدها وجود ندارند.
- ج: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.
- پرسش ۷۴: آیا گزارش‌های ضمن سال، دربرگیرنده سه مقوله مرتبط با قرض گرفتن یا بدهی دولت در بودجه شامل میزان قرض جدید، میزان بدهی معوقه و میزان بهره‌های پرداختی هستند؟
- الف: بله هر سه مورد مرتبط با بدهی و قرض دولت در گزارش نشان داده می‌شوند.
- ب: بله فقط دو مورد از موارد مرتبط با بدهی و قرض دولت در گزارش نشان داده می‌شوند.
- ج: بله فقط یک مورد از موارد مرتبط با بدهی و قرض دولت در گزارش نشان داده می‌شوند.
- د: خیر، هیچ کدام از موارد مرتبط با قرض و بدهی دولت گزارش نمی‌شوند.
- ه: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۷۵: آیا در گزارش ضمن سال، اطلاعات لازم در مورد ترکیب بدهی واقعی معوقه دولت وجود دارد؟ (حلقه اصلی این اطلاعات باید دربرگیرنده نرخ‌های بهره بدهی‌ها، نیم‌رخ‌ی از ترکیب اوراق بهادار و بدهی و اینکه منشأ آنها داخلی یا خارجی هستند باشد).

الف: بله اطلاعات فراتر از این اطلاعات محوری و پایه در مورد ترکیب بدهی معوقه دولت در گزارش‌ها موجود است.

ب: بله اطلاعات محوری و پایه در مورد ترکیب بدهی معوقه دولت در گزارش‌ها موجود است.

ج: بله برخی از اطلاعات محوری و پایه در مورد ترکیب بدهی معوقه دولت در گزارش‌ها موجود است و گزارش، برخی از آنها را شامل نمی‌شود.

د: موردی از اطلاعات محوری و پایه در مورد ترکیب بدهی معوقه دولت در گزارش‌ها موجود نیست.

ه: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۷۶: آیا گزارش مروری نیم‌سال (شش ماهه) بودجه شامل پیش‌بینی به‌روز شده از وضعیت متغیرهای کلان در سال جاری می‌شود؟

الف: بله یک پیش‌بینی به‌روز شده از متغیرهای کلان در گزارش موجود است و توضیحات در مورد اختلاف بین میزان برآوردهای اولیه آنها و پیش‌بینی جدید نیز برای تمام آنها وجود دارد.

ب: بله یک پیش‌بینی به‌روز شده از متغیرهای کلان در گزارش موجود است و توضیحات در مورد اختلاف بین میزان برآوردهای اولیه آنها و پیش‌بینی جدید برای برخی از آنها، وجود دارد.

ج: بله یک پیش‌بینی به‌روز شده از متغیرهای کلان در گزارش موجود است اما در مورد اختلاف بین میزان برآوردهای اولیه آنها و پیش‌بینی جدید، توضیحی وجود ندارد.

د: خیر، برآورد روزآمد از متغیرها و وضعیت کلان انجام نشده است.

ه: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۷۷: آیا گزارش مروری نیم‌سال (شش ماهه) بودجه شامل پیش‌بینی به‌روز از مخارج بودجه در سال جاری می‌شود؟

الف: بله یک پیش‌بینی به‌روز شده از مخارج بودجه در گزارش موجود است و توضیحات در مورد اختلاف بین میزان برآوردهای اولیه مخارج و پیش‌بینی جدید نیز برای تمام آنها وجود دارد.

ب: بله یک پیش‌بینی به‌روز شده از مخارج بودجه در گزارش موجود است، اما توضیحات در مورد اختلاف بین میزان برآوردهای اولیه آنها و پیش‌بینی جدید برای برخی از آنها، وجود دارد.

ج: بله یک پیش‌بینی به‌روز شده از مخارج بودجه در گزارش موجود است، اما در مورد اختلاف بین میزان برآوردهای اولیه آنها و پیش‌بینی جدید، توضیحی وجود ندارد.

د: خیر، برآورد روزآمد از مخارج بودجه انجام نشده است.

ه: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۷۸: آیا گزارش مروری شش ماهه مخارج بودجه شامل برآوردهایی از آن بر اساس طبقه‌بندی‌های سه‌گانه می‌شود (اداری یا سازمانی، اقتصادی و وظیفه‌ای یا عملیاتی)؟

الف: بله گزارش‌های مروری و برآوردهای بودجه شامل همه طبقه‌بندی‌های سه‌گانه (سازمانی، اقتصادی و وظیفه‌ای یا عملیاتی) هستند.

ب: بله گزارش‌های مروری و برآوردهای بودجه شامل دو طبقه‌بندی از طبقه‌بندی‌های سه‌گانه هستند.

ج: بله گزارش‌های مروری و برآوردهای بودجه شامل فقط یک طبقه‌بندی از طبقه‌بندی‌های سه‌گانه هستند.

د: خیر، گزارش‌های مروری و برآوردهای بودجه هیچ‌یک از طبقه‌بندی‌ها را در بر ندارند.

ه: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۷۹: آیا گزارش مروری شش ماهه مخارج بودجه شامل برآوردهایی از تمام و یکایک برنامه‌های اجرایی هستند؟

الف: بله گزارش‌های مروری و برآوردهای بودجه شامل همگی و یکایک برنامه‌های اجرایی هستند.

ب: بله گزارش‌های مروری و برآوردهای بودجه شامل دو سوم از کل برنامه‌های اجرایی هستند.

ج: بله گزارش‌های مروری و برآوردهای بودجه شامل کمتر از دو سوم از کل برنامه‌های اجرایی هستند.

د: خیر، گزارش‌های مروری و برآوردهای بودجه اطلاعی از برنامه‌های اجرایی را در بر ندارند.

ه: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۸۰: آیا گزارش نیمسال یا شش‌ماهه، برآوردهای به‌روز شده از تمام درآمدهای وصولی تا پایان سال جاری را در بر دارد؟

الف: بله گزارش نیمسال یا شش‌ماهه برآوردها از تمام درآمدهای وصولی تا پایان سال را به‌روز نموده است و توضیحات مقایسه اختلاف آنها با برآوردهای اولیه و پایه را در بر دارد.

ب: بله گزارش نیمسال یا شش‌ماهه برآوردها از تمام درآمدهای وصولی تا پایان سال را به‌روز نموده است و فقط اختلاف برخی از آنها با برآوردهای اولیه و پایه توضیح داده شده‌اند.

ج: بله گزارش نیمسال یا شش ماهه برآوردها از تمام درآمدهای وصولی تا پایان سال را به روز نموده است اما اختلاف آنها با برآوردهای اولیه و پایه توضیح داده نشده است.

د: خیر، گزارش نیمسال یا شش ماهه برآوردهای درآمدی را به روز ننموده است.

ه: گزارشها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۸۱: آیا گزارش نیمسال یا شش ماهه مروری بودجه، برآوردهای به روز شده از تمام درآمدها را به تفکیک طبقه بندی آنها (مثل درآمد مالیاتی و سایر درآمدها) در بر دارد؟

الف: بله گزارش نیمسال یا شش ماهه مروری بودجه، برآوردهای به روز شده از تمام درآمدها را به تفکیک طبقه بندی آنها در بر دارد.

ب: خیر، گزارش نیمسال یا شش ماهه مروری بودجه، برآوردهای به روز شده از تمام درآمدها به تفکیک طبقه بندی آنها را ندارد.

ج: گزارشها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۸۲: آیا گزارش نیمسال یا شش ماهه مروری بودجه، تک تک منابع اصلی درآمدهای واقعی و وصول شده را نشان می دهند؟

الف: بله گزارش نیمسال یا شش ماهه مروری بودجه، منابع اصلی درآمدهای واقعی وصول و جمع آوری شده را برای تمام اقلام درآمدی نشان می دهند.

ب: بله گزارش نیمسال یا شش ماهه مروری بودجه، منابع اصلی درآمدهای واقعی وصول و جمع آوری شده را برای حداقل دوسوم از اقلام درآمدی و نه تمام آنها را نشان می دهند.

ج: بله گزارش نیمسال یا شش ماهه مروری بودجه، منابع اصلی درآمدهای واقعی وصول و جمع آوری شده را برای کمتر از دوسوم از اقلام درآمدی نشان می دهند.

د: خیر، گزارش نیمسال یا شش ماهه مروری بودجه، تک تک منابع اصلی درآمدهای وصولی را دربردارند و نشان نمی دهند.

ه: گزارشها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۸۳: آیا گزارش نیمسال یا شش ماهه مروری بودجه، وضعیت قرض گرفتن یا بدهی دولت و ترکیب آنها را به روز نموده و گزارش می کند؟

الف: بله گزارش نیمسال یا شش ماهه مروری بودجه، وضعیت قرض گرفتن یا بدهی دولت و ترکیب آنها را به روز می نماید و اطلاعات اختلاف بین برآوردهای پایه و اولیه و برآوردهای جدید و روز آوری شده را گزارش می کند.

ب: بله گزارش نیمسال یا شش‌ماهه مروری بودجه، وضعیت قرض گرفتن یا بدهی دولت و ترکیب آنها را به‌روز می‌نماید و اختلاف بین برآوردهای پایه و اولیه و برآوردهای جدید و روزآوری شده را برای برخی از آنها گزارش می‌کند.

ج: بله گزارش نیمسال یا شش‌ماهه مروری بودجه، وضعیت قرض گرفتن یا بدهی دولت و ترکیب آنها را به‌روز می‌نماید و اطلاعات اختلاف بین برآوردهای پایه و اولیه و برآوردهای جدید و روزآوری شده از آنها را گزارش نمی‌کند.

د: به‌روزآوری درباره قرض و بدهی دولت انجام نمی‌شود.

ه: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۸۴: آیا گزارش پایانی سال مالی، اختلاف بین مالیات و عوارض وصولی مصوب (شامل مواردی که در ضمن سال تصویب مجلس به تصویب رسیده‌اند) را با وصولی انجام شده برای مخارج در بر دارد؟

الف: بله اختلاف بین مالیات و عوارض وصولی مصوب با وصولی و عملکرد انجام شده برای تمام مخارج، در گزارش درج و توضیحات متنی نیز برای آنها داده می‌شود.

ب: بله اختلاف بین مالیات و عوارض وصولی مصوب با وصولی و عملکرد انجام شده برای تمام مخارج، در گزارش درج می‌شوند؛ اما گزارش فاقد توضیحات متنی برای آنها است.

ج: خیر، برآوردی از اختلاف بین مالیات و عوارض وصولی مصوب با وصولی و عملکرد تمام مخارج، گزارش نمی‌شود.

د: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۸۵: آیا گزارش پایانی سال مالی، برآوردهایی از مخارج بودجه بر اساس طبقه‌بندی‌های سه‌گانه را در بر دارد (اداری یا سازمانی، اقتصادی و وظیفه‌ای یا عملیاتی)؟

الف: بله گزارش پایانی سال مالی برآوردهای بودجه شامل همه طبقه‌بندی‌های سه‌گانه (سازمانی، اقتصادی و وظیفه‌ای یا عملیاتی) را دارد.

ب: بله گزارش پایانی سال مالی برآوردهای بودجه شامل دو طبقه‌بندی از طبقه‌بندی‌های سه‌گانه را دارد.

ج: بله گزارش پایانی سال مالی برآوردهای بودجه شامل فقط یک طبقه‌بندی از طبقه‌بندی‌های سه‌گانه را دارد.

د: خیر، گزارش پایانی سال مالی برآوردهای بودجه هیچ‌یک از طبقه‌بندی‌های را در بر ندارد.

ه: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۸۶: آیا گزارش پایانی سال مالی، برآوردهایی از مخارج یکایک برنامه‌های اجرایی دارد؟

الف: بله گزارش پایانی سال مالی برآوردهای مخارج کل بودجه شامل یکایک برنامه‌های اجرایی را دارد.

ب: بله گزارش پایانی سال مالی برآوردهای بودجه شامل حداقل دو سوم از مخارج بودجه در برنامه های اجرایی است.

ج: بله گزارش پایانی سال مالی برآوردهای بودجه شامل کمتر از دو سوم از مخارج بودجه در برنامه های اجرایی است.

د: خیر، گزارش پایانی سال مالی اطلاعی از برآوردهای مخارج برنامه های اجرایی را در بر ندارد.

ه: گزارش ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۸۷: آیا گزارش پایانی سال مالی، تفاوت بین مالیات و عوارض و سایر عایدی های مصوب (شامل منابعی که توسط قانون گذار یا مبتنی بر اجازه قانونی، تغییر یافته اند) را با منابع درآمدهای واقعی و وصول شده نشان می دهند؟

الف: بله اختلاف بین مالیات و عوارض وصولی مصوب با عملکرد و وصولی درآمدها در گزارش درج و توضیحات متنی نیز برای آنها داده می شود.

ب: بله اختلاف بین مالیات و عوارض وصولی مصوب با عملکرد و وصولی درآمدها در گزارش درج می شوند؛ اما گزارش فاقد توضیحات متنی برای آنها است.

ج: بله اختلاف بین مالیات و عوارض وصولی مصوب با عملکرد و وصولی درآمدها برای برخی از عناوین درآمدی، نه تمام آنها در گزارش درج می شود.

د: خیر، برآوردی از اختلاف بین مالیات و عوارض وصولی مصوب با عملکرد و وصولی درآمدها گزارش نمی شود.

ه: گزارش ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۸۸: آیا گزارش پایانی سال مالی دربرگیرنده برآورد درآمدها به تفکیک طبقه بندی شده (درآمد مالیاتی و سایر درآمدها) است؟

الف: بله گزارش پایانی سال مالی، برآوردهای به روز شده از تمام درآمدها را به تفکیک طبقه بندی آنها در بر دارد.

ب: خیر، گزارش پایانی سال مالی، برآوردهای به روز شده از تمام درآمدها را به تفکیک طبقه بندی آنها را ندارد.

ج: گزارش ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۸۹: آیا گزارش پایانی سال مالی، تک تک منابع اصلی درآمدهای واقعی و وصول شده را نشان می دهند؟

الف: بله گزارش پایانی سال مالی، منابع اصلی درآمدهای واقعی وصول و جمع آوری شده را برای تمام اقلام درآمدی نشان می دهند.

ب: بله گزارش پایانی سال مالی، منابع اصلی درآمدهای واقعی وصول و جمع‌آوری شده را برای حداقل دوسوم از اقلام درآمدی و نه تمام آنها را نشان می‌دهند.

ج: بله گزارش پایانی سال مالی، منابع اصلی درآمدهای واقعی وصول و جمع‌آوری شده را برای کمتر از دوسوم از اقلام درآمدی نشان می‌دهند.

د: خیر، گزارش پایانی سال مالی، تک‌تک منابع اصلی درآمدهای وصولی را دربرندارند و نشان نمی‌دهند.

ه: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۹۰: آیا گزارش پایانی سال مالی، وضعیت اختلاف برآورد مقادیر پایه برای قرض گرفتن یا بدهی دولت در سال مالی با برآورد عملکرد آنها را استخراج و گزارش می‌نماید؟

الف: بله در گزارش پایانی سال مالی، اختلاف برآورد مقادیر پایه برای قرض گرفتن یا بدهی دولت در سال مالی با برآورد عملکرد آنها گزارش شده و توضیحات انشایی و متنی نیز ارائه می‌شود.

ب: بله در گزارش پایانی سال مالی، اختلاف برآورد مقادیر پایه برای قرض گرفتن یا بدهی دولت در سال مالی با برآورد عملکرد آنها گزارش می‌شود، اما توضیحات انشایی و متنی را در بر ندارد.

ج: بله در گزارش پایانی سال مالی، اختلاف برآورد مقادیر پایه برای قرض گرفتن یا بدهی دولت در سال مالی با برآورد عملکرد آنها فقط برای برخی از اقلام گزارش می‌شود.

د: خیر، در گزارش پایانی سال مالی، اختلاف برآورد مقادیر پایه برای قرض گرفتن یا بدهی دولت در سال مالی با برآورد عملکرد گزارش نمی‌شوند.

ه: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۹۱: آیا گزارش پایانی سال مالی، وضعیت اختلاف برآورد مقادیر اولیه متغیرهای کلان اقتصادی را با مقادیر محقق شده و واقعی آنها در سال مالی گزارش می‌نماید؟

الف: بله گزارش پایانی سال مالی، وضعیت اختلاف برآورد مقادیر یا فروض اولیه متغیرهای کلان اقتصادی برای سال مالی را با مقادیر محقق شده و واقعی آنها گزارش می‌نماید. بحث و توضیحات انشایی و متنی نیز درباره آنها ارائه می‌شود.

ب: بله گزارش پایانی سال مالی، وضعیت اختلاف برآورد مقادیر یا فروض اولیه متغیرهای کلان اقتصادی برای سال مالی را با مقادیر محقق شده و واقعی آنها گزارش می‌نماید، اما بحث و توضیحات انشایی و متنی درباره آن ندارد.

ج: بله گزارش پایانی سال مالی، وضعیت اختلاف برآورد مقادیر یا فروض اولیه متغیرهای کلان اقتصادی برای سال مالی را با مقادیر محقق شده و واقعی آنها برای برخی از متغیرهای کلان گزارش می‌نماید.

د: خیر، در گزارش پایانی سال مالی، وضعیت اختلاف برآورد مقادیر یا فروض اولیه متغیرهای کلان اقتصادی برای سال مالی با مقادیر محقق شده و واقعی آنها، گزارش نمی‌شوند.

ه: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۹۲: آیا گزارش پایانی سال مالی، وضعیت اختلاف برآورد داده‌های اولیه غیرمالی برای ورودی‌ها یا عوامل را با مقادیر محقق شده و واقعی آنها در سال مالی گزارش می‌نماید؟

الف: بله گزارش پایانی سال مالی، وضعیت اختلاف برآورد داده‌های اولیه غیرمالی برای ورودی‌ها یا عوامل را با مقادیر محقق شده و واقعی آنها گزارش می‌نماید. بحث و توضیحات انشایی و متنی نیز درباره آنها ارائه می‌شود.

ب: بله گزارش پایانی سال مالی، وضعیت اختلاف برآورد داده‌های اولیه غیرمالی برای ورودی‌ها یا عوامل را با مقادیر محقق شده و واقعی آنها گزارش می‌نماید، اما بحث و توضیحات انشایی و متنی درباره آن ندارد.

ج: بله گزارش پایانی سال مالی، وضعیت اختلاف برآورد داده‌های اولیه غیرمالی برای ورودی‌ها یا عوامل را با مقادیر محقق شده و واقعی آنها برای برخی از داده‌های غیرمالی (نه تمام آنها) گزارش می‌نماید.

د: خیر، در گزارش پایانی سال مالی، وضعیت اختلاف برآورد داده‌های اولیه غیرمالی برای ورودی‌ها یا عوامل با مقادیر محقق شده و واقعی آنها گزارش نمی‌شوند.

ه: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۹۳: آیا گزارش پایانی سال مالی، وضعیت اختلاف برآورد داده‌های اولیه غیرمالی برای محصولات یا نتایج، با مقادیر محقق شده و واقعی آنها را گزارش می‌نماید؟

الف: بله گزارش پایانی سال مالی، وضعیت اختلاف برآورد داده‌های اولیه غیرمالی برای محصولات یا نتایج، با مقادیر محقق شده و واقعی آنها را گزارش می‌نماید. بحث و توضیحات انشایی و متنی نیز درباره آنها ارائه می‌شود.

ب: بله گزارش پایانی سال مالی، وضعیت اختلاف برآورد داده‌های اولیه غیرمالی برای محصولات یا نتایج، با مقادیر محقق شده و واقعی آنها را گزارش می‌نماید، اما بحث و توضیحات انشایی و متنی درباره آن ندارد.

ج: بله گزارش پایانی سال مالی، وضعیت اختلاف برآورد داده‌های اولیه غیرمالی برای محصولات یا نتایج، با مقادیر محقق شده و واقعی آنها را برای برخی از داده‌های غیرمالی (نه تمام آنها) گزارش می‌نماید.

د: خیر، در گزارش پایانی سال مالی، وضعیت اختلاف برآورد داده‌های اولیه غیرمالی برای محصولات یا نتایج، با مقادیر محقق شده و واقعی آنها گزارش نمی‌شوند.

ه: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۹۴: آیا گزارش پایانی سال مالی اختلاف بین مقادیر منظور شده مصوب برای صندوق‌ها در جهت سیاست‌های (موجود و جدید) طراحی شده جهت خدمت‌رسانی به جمعیت محروم را با عملکرد و خروجی آن‌ها مقایسه می‌کنند؟

الف: بله اختلاف بین مقادیر منظور شده مصوب برای صندوق‌ها در جهت سیاست‌های طراحی شده برای خدمت‌رسانی به جمعیت محروم با عملکرد و خروجی آن‌ها برآورد و گزارش می‌شوند. بحث و توضیحات انشایی و متنی نیز درباره آن‌ها ارائه می‌شود.

ب: بله اختلاف بین مقادیر منظور شده مصوب برای صندوق‌ها در جهت سیاست‌های طراحی شده جهت خدمت‌رسانی به جمعیت محروم با عملکرد و خروجی آن‌ها برآورد و گزارش می‌شوند، اما بحث و توضیحات انشایی و متنی درباره آن‌ها ارائه نمی‌شود.

ج: بله اختلاف بین مقادیر منظور شده مصوب برای صندوق‌ها در جهت سیاست‌های طراحی شده برای خدمت‌رسانی به جمعیت محروم با عملکرد و خروجی آن‌ها جهت برخی از اقلام، برآورد و گزارش می‌شوند.

د: خیر، اختلاف بین مقادیر منظور شده مصوب برای صندوق‌ها در جهت سیاست‌های طراحی شده جهت خدمت‌رسانی به جمعیت محروم با عملکرد و خروجی آن‌ها، گزارش نمی‌شوند.

ه: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۹۵: آیا گزارش پایانی سال مالی اختلاف بین برآوردهای اولیه برای صندوق‌ها و نهادهای فرابودجه‌ای با عملکرد آن‌ها را مقایسه می‌کنند؟

الف: بله گزارش پایانی سال مالی اختلاف بین برآوردهای اولیه برای صندوق‌ها و نهادهای فرابودجه‌ای را با عملکرد آن‌ها مقایسه می‌کنند و گزارش انشایی نیز درباره آن درج می‌نمایند.

ب: بله گزارش پایانی سال مالی اختلاف بین برآوردهای اولیه برای صندوق‌ها و نهادهای فرابودجه‌ای را با عملکرد آن‌ها مقایسه می‌کنند، اما گزارش انشایی یا متنی درباره آن نمی‌دهند.

ج: بله گزارش پایانی سال مالی اختلاف بین برآوردهای اولیه برای صندوق‌ها و نهادهای فرابودجه‌ای را با عملکرد آن‌ها، فقط برای برخی از صندوق‌ها یا نهادهای، نه تمام آن‌ها مقایسه می‌کند.

د: خیر، گزارش پایانی سال مالی اختلاف بین برآوردهای اولیه برای صندوق‌ها و نهادهای فرابودجه‌ای را با عملکرد آن‌ها ارائه نمی‌کند.

ه: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۹۶: آیا یک بیانیه مالی در ضمن گزارش پایانی سال مالی یا به صورت جدا از آن ارائه می‌شود؟

الف: بله یک بیانیه مالی در ضمن گزارش پایانی سال مالی یا به صورت جدا از آن ارائه می‌شود.

ب: خیر، بیانیه مالی در ضمن گزارش پایانی سال مالی یا به صورت جدا از آن ارائه نمی شود.

ج: گزارش ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۹۷: سازمان های نظارتی (سازمان بازرسی کل کشور، دیوان محاسبات عمومی، سازمان حسابرسی) چه نوع گزارش حسابرسی (عملکرد، مالی، رعایت) را تهیه نموده و برای گزارشدهی به مردم مورد استفاده قرار می دهند؟

الف: هر سه نوع گزارش را تهیه می کنند و در معرض اطلاع مردم قرار می دهند.

ب: دو نوع گزارش را تهیه می کنند و در معرض اطلاع مردم قرار می دهند.

ج: یک نوع گزارش را تهیه می کنند و در معرض اطلاع مردم قرار می دهند.

د: هیچکدام از سه گزارش را تهیه ننموده و به مردم نیز گزارش نمی شود.

ه: گزارش ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۹۸: چند درصد از مخارج، تحت حسابرسی نهاد نظارتی قرار گرفته است؟

الف: تمام مخارج توسط نهاد نظارتی حسابرسی می شود.

ب: حداقل دوسوم از آنچه تحت حسابرسی نهاد نظارتی بوده توسط نهاد نظارتی حسابرسی شده است.

ج: کمتر از دوسوم از آنچه تحت حسابرسی نهاد نظارتی بوده توسط نهاد نظارتی حسابرسی شده است.

د: مخارج، حسابرسی نشده اند.

ه: گزارش ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۹۹: چند درصد از منابع نهادهای فرابودجه ای تحت حسابرسی نهاد نظارتی قرار گرفته است؟

الف: تمام منابع نهادهای فرابودجه ای در قلمرو نهاد نظارتی، توسط نهاد نظارتی حسابرسی می شود.

ب: حداقل دوسوم از منابع نهادهای فرابودجه ای توسط نهاد نظارتی حسابرسی شده است.

ج: کمتر از دوسوم از منابع نهادهای فرابودجه ای توسط نهاد نظارتی حسابرسی شده است.

د: منابع نهادهای فرابودجه ای حسابرسی نشده اند.

ه: گزارش ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۱۰۰: آیا گزارش های سالیانه حسابرسی سازمان های نظارتی (سازمان بازرسی کل کشور، دیوان محاسبات عمومی، سازمان حسابرسی) خلاصه اجرایی دارند؟

الف: بله گزارش‌های سالیانه حسابرسی سازمان‌های نظارتی یک یا دو خلاصه اجرایی دارند که محتوی گزارش را خلاصه کرده است.

ب: خیر، گزارش‌های سالیانه حسابرسی سازمان‌های نظارتی خلاصه اجرایی ندارند.

ج: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۱۰۱: آیا قوه مجریه گزارشی را برای مردم تهیه می‌کند که در آن توصیه‌های گزارش حسابرسی را مورد استفاده قرار داده و اقدامات اصلاحی و چاره‌ساز را تعیین کرده باشد؟

الف: بله قوه مجریه گزارشی را دال بر اقدامات اصلاحی برای توصیه‌های گزارش حسابرسی، خطاب به مردم تهیه می‌کند.

ب: بله قوه مجریه گزارشی را دال بر اقدامات اصلاحی برای اغلب بندها و توصیه‌های گزارش حسابرسی، خطاب به مردم تهیه می‌کند.

ج: بله قوه مجریه گزارشی را دال بر اقدامات اصلاحی برای برخی از بندها و توصیه‌های گزارش حسابرسی، خطاب به مردم تهیه می‌کند.

د: خیر، قوه مجریه گزارشی را در مورد یافته‌های گزارش حسابرسی، خطاب به مردم تهیه نمی‌کند.

ه: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش ۱۰۲: آیا نهاد حسابرس یا قوه مقننه خطاب به مردم گزارشی عمومی را منتشر می‌کند که نشان دهد قوه مجریه تا چه اندازه یافته‌ها و توصیه‌های گزارش حسابرسی را پیگیری و اقدام نموده است؟

الف: بله نهاد حسابرس یا قوه مقننه گزارشی عمومی را منتشر می‌کند که نشان می‌دهد قوه مجریه در چه مواردی از کل گزارش حسابرسی، یافته‌ها و توصیه‌های گزارش حسابرسی را پیگیری و اقدام نموده است.

ب: بله نهاد حسابرس یا قوه مقننه، گزارشی عمومی را منتشر می‌کند که برای اغلب موارد گزارش حسابرسی، نشان می‌دهد قوه مجریه، یافته‌ها و توصیه‌های گزارش حسابرسی را تا چه حد پیگیری و اقدام نموده است.

ج: بله نهاد حسابرس یا قوه مقننه، گزارشی عمومی را منتشر می‌کند که برای برخی موارد گزارش حسابرسی، نشان می‌دهد قوه مجریه، یافته‌ها و توصیه‌های گزارش حسابرسی را تا چه حد پیگیری و اقدام نموده است.

د: خیر، نهاد حسابرس یا قوه مقننه، گزارشی عمومی را منتشر نمی‌کنند که نشان از چگونگی واکنش و پیگیری قوه مجریه نسبت به توصیه‌های گزارش حسابرسی باشد.

ه: گزارش‌ها نامناسب هستند و بدون قابلیت کاربرد یا هر پاسخ دیگری.

پرسش 2-PBS: بخشنامه بودجه چه موقع به مردم اطلاع‌رسانی می‌شود؟

الف: حداقل چهار ماه قبل از سال مالی یا بودجه و حداقل یک ماه قبل از ارائه لایحه بودجه به مجلس.

ب: کمتر از چهار ماه قبل از سال مالی و حداقل دو ماه قبل از آن و حداقل یک ماه قبل از ارائه لایحه بودجه به مجلس.

ج: حداقل دو ماه قبل از سال مالی و یک ماه قبل از ارائه لایحه بودجه به مجلس.

د: بخشنامه برای اطلاع عموم منتشر نمی شود یا کمتر از یک ماه قبل از ارائه بودجه به مجلس منتشر می شود.

پرسش **EBP-2**: بودجه ارائه شده به قانون گذار چه موقع برای مردم قابل دسترس خواهد بود؟

الف: حداقل سه ماه قبل از اتمام سال مالی و یک ماه قبل از تصویب آن.

ب: کمتر از سه ماه و حداقل دو ماه قبل از اتمام سال مالی و قبل از تصویب آن.

ج: کمتر از دو ماه قبل از پایان سال مالی و حداقل قبل از تصویب نهایی توسط مجلس.

د: برای اطلاع عمومی منتشر نمی شود یا پس از تصویب آن اطلاع رسانی عمومی صورت می پذیرد.

پرسش **EB-2**: بودجه مصوب چه هنگام در معرض عموم قرار می گیرد؟

الف: دو هفته یا کمتر از آن پس از تصویب.

ب: بین دو تا شش هفته پس از تصویب.

ج: بیش از شش هفته و کمتر از سه ماه پس از تصویب.

د: برای عموم منتشر نمی شود یا بیش از سه ماه از تصویب آن در اختیار عموم قرار می گیرد.

پرسش **IYRS**: گزارش های تهیه شده ضمن سال مالی (اجرای بودجه) چه هنگام در دسترس عموم قرار می گیرند؟

الف: حداقل ماهیانه و ضمن یک ماه در دوره اجرا.

ب: حداقل به صورت فصلی و ضمن سه ماه در دوره اجرا.

ج: حداقل شبیه گزارش سالیانه و ضمن سه ماه در دوره اجرا.

د: عدم انتشار برای عموم مردم.

پرسش **MRV-2**: چه مدت پس از نقطه میانی اجرای بودجه (برای مثال شش ماه گذشته از سال مالی) گزارش میان دوره ای اجرای بودجه برای عموم مردم منتشر می شود؟

الف: شش هفته یا کمتر از آن.

ب: نه هفته یا کمتر اما بیش از شش هفته بعد از نقطه میانه.

ج: بیش از نه هفته اما کمتر از سه ماه از نقطه میانه.

د: گزارش منتشر نمی‌شود یا پس از سه ماه از نقطه میانی منتشر می‌شود.

پرسش **YER-2**: گزارش پایانی سال مالی بودجه، چه موقع در معرض عموم قرار می‌گیرد؟

الف: شش ماه یا کمتر پس از اتمام سال مالی بودجه.

ب: بیش از شش ماه نسبت به پایان سال مالی بودجه و کمتر از دوازده ماه.

ج: بیش از نه ماه نسبت به پایان سال مالی بودجه اما در مدت دوازده ماه سال مالی.

د: عدم انتشار گزارش یا انتشار آن پس از گذشت دوازده ماه از سال مالی بودجه.

پرسش **AR-2**: چه مدت پس از پایان سال مالی بودجه، گزارش حسابرسی سازمان‌های اصلی در بودجه (به

استثنای موارد سری) منتشر می‌شوند؟

الف: شش ماه یا کمتر پس از اتمام سال مالی بودجه.

ب: بیش از شش ماه نسبت به پایان سال مالی بودجه و کمتر از دوازده ماه.

ج: بیش از دوازده ماه، اما در مدت هجده ماه نسبت به پایان سال مالی.

د: عدم انتشار گزارش یا انتشار آن پس از گذشت هجده ماه از پایان سال مالی.